

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Duchovní impulsy v osobnostech našich
věrozvěstů
svatých Cyrila a Metoděje
pro dnešní mládež**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Michael Špaček

Autor: Ing. Bc. Tomáš Mahel

3. ročník – kombinované studium (Brno)

Obor: Teologické nauky

OLMOUC 2013

OBSAH

ÚVOD.....	3
1 TEORETICKÁ ČÁST: ŽIVOT SLOVANSKÝCH VĚROZVĚSTŮ A PROMÍTNUTÍ JEJICH DÍLA DO DĚJIN ZDEJŠÍ CÍRKVE.....	4
1.1 Životopis svatých Cyrila a Metoděje.....	4
1.1.1 Sv. Cyril a Metoděj, bratři ze Soluně.....	4
1.1.2 Dětství, vzdělání, povolání	5
1.1.3 První společná misie – k Chazarům, nalezení ostatků sv. Klimenta	6
1.1.4 Misie na Velkou Moravu	8
1.1.5 Cesta do Říma.....	11
1.1.6 Smrt sv. Cyrila	12
1.1.7 Metodějův návrat z Říma a věznění.....	12
1.1.8 Metodějovo propuštění a pokračování v díle na Velké Moravě.....	13
1.1.9 Metodějova smrt na Velké Moravě.....	15
1.1.10 Vyhánění Metodějových žáků z Velké Moravy	16
1.2 Snaha o obnovení slovanské liturgie	16
1.3 Cyrilometodějská úcta.....	17
1.4 Velehrad a cyrilometodějská tradice	18
2 PRAKTICKÁ ČÁST: DUCHOVNÍ IMPULSY OSOBNOSTÍ NAŠICH VĚROZVĚSTŮ VYBRANÉ PRO FORMACI MLÁDEŽE FARNOSTI.....	19
2.1 Farnost radešínská svratka	19
2.2 Farní tábory	20
2.2.1 Krátké zamyšlení nad pojmem „tábor“	20
2.2.2 Vývoj našich farních táborů.....	20
2.2.3 Katecheze, témátka	21
2.3 Podnětná místa v životech sv. cyrila a metoděje.....	22

2.3.1	Rodiče Cyrila a Metoděje	22
2.3.2	Krahujec – štědrost a čistá láska	24
2.3.3	Životní průvodce.....	25
2.3.4	Bůh i to zlé obrací v dobré.....	27
2.3.5	Moudrost a svatý Cyril – být darem.....	28
2.3.6	Modlitba a Svatý Metoděj.....	30
2.3.7	Misie k Chazarům - přátelství a vztahy mezi lidmi	32
2.3.8	Cesta na Velkou Moravu – úcta k vlastnímu národu	33
2.3.9	Kultura, vzdělanost	34
2.3.10	Svatý Cyril a Metoděj – spolupatroni Evropy – vytrvalost v dobrém.....	35
ZÁVĚR.....		37
POUŽITÉ ZDROJE.....		38
PŘÍLOHY		39
Příloha č.1.....		40
Příloha č.2.....		44
Příloha č.3.....		45

ÚVOD

V letošním roce 2013, v roce 1150. výročí příchodu našich věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje k nám, je přáním a snahou autora, aby tato práce přispěla k připomenutí významu tohoto výročí a slovanské misie na Velkou Moravu a vzbudila hlubší povědomí, především mezi dětmi a mládeží, o významu obou bratří ze Soluně pro náš národ i pro Evropu, přispěla k posílení našeho národního uvědomění a především hledala impulzy jejich svatého života pro náš každodenní život.

Na základě četby životopisných údajů sv. Cyrila a Metoděje budou vybrána podnětná místa, která se stanou základem pro katecheze (témátka), jež budou využita na farním táboře.

Při práci s literaturou v teoretické části bude použita metoda kompilační a metoda analyticko-deduktivní. V praktické části se propojí metody deduktivní a induktivní.

Protože lidová moudrost praví: „Bez Božího požehnání marné lidské namáhání“, vkládám sem do úvodu mé práce vstupní modlitbu z liturgie slavnosti sv. Cyrila a Metoděje:

„Bože, tys poslal našim předkům svatého Cyrila a Metoděje, aby jim hlásali evangelium slovanským jazykem; dej, ať i my přijímáme s radostí tvé poselství a řídíme se jím ve svém životě. Prosíme o to skrze tvého Syna, našeho Pána Ježíše Krista, který s tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků. Amen.“¹

---

¹ LITURGICKÝ INSTITUT V PRAZE, *Český misál pro neděle a významné dny liturgického roku*, Zvon, Praha, 1995, str. 716.

1 TEORETICKÁ ČÁST: ŽIVOT SLOVANSKÝCH VĚROZVĚSTŮ A PROMÍTNUTÍ JEJICH DÍLA DO DĚJIN ZDEJŠÍ CÍRKVE

1.1 ŽIVOTOPIS SVATÝCH CYRILA A METODĚJE

1.1.1 Sv. Cyril a Metoděj, bratři ze Soluně

Sv. Cyril a Metoděj byli bratři a narodili se v Soluni, jak nás o tom výstižně a zpěvně informuje text 2. sloky známé písně „Bože, cos ráčil“². Ačkoli tato naše píseň vznikla na nápěv polské písně, autor českého textu, profesor náboženství v Brně Vladimír Šťastný (1841-1910),³ do něj mistrně a jednoduše vtiskl hlavní momenty a odkaz cyrilometodějské misie i života obou bratří. A právě svou jednoduchostí textu a zpěvností melodie se píseň stala velmi oblíbenou a poskytovala základní poučení především pro široký okruh prostého lidu. Tím vším byla tato píseň vyzvednuta do národních hymnů⁴. Bez této písně a bez Křížkovského⁵ písně „Ejhle, oltář Hospodinův září“ si žádný účastník velehradských poutí snad ani nedovede představit slavnostní bohoslužbu 5. července ať už přímo na Velehradě nebo i jinde ve všech chrámech českých a moravských diecézí.

V příloze č. 1 uvádím pro přehlednost chronologickou tabulku hlavních událostí ze života bratří a jejich posmrtné úcty a letopočty osudů slovanské liturgie a života cyrilometodějské tradice.⁶

Soluň (řecky Thesaloniké, pojmenována po sestře Alexandra Velikého⁷) byla ve starověké době i v 9. století významným přístavním městem. Ve městě Soluň můžeme vnímat kontinuitu mezi Cyrilem a Metodějem a svatým Pavlem, apoštolem národů. Pavel

---

² Úvod 2. sloky zní „Na Velehradě bratři ze Soluně, Cyril a Metod, kázali nám spásu...“ (srov. *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*, Česká katolická charita, Praha, 1990, str. 483).

³ Srov. *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*, 1990, str. 561.

⁴ Srov. Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, Studio Gabreta spol. s r.o., České Budějovice, 2012, str. 53.

⁵ Pavel Křížkovský (1820-1865), augustinián, ředitel kůru kláštera na Starém Brně, pak v Olomouci; hudební skladatel, vedoucí osobnost cecilské reformy na Moravě (srov. *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*, 1990, str. 485 a 556).

⁶ Tabulka převzata z: Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, str. 47-52.

⁷ Srov. Kolektiv autorů, *Soluňští bratři*, Česká katolická charita, Praha, 1962, str. 9.

do Soluně přišel na své druhé misijní cestě (roku 49 – 50), založil zde církevní obec, která se skládala především z pohanů, ale i z Židů a proselytů. Pro útoky ze strany Židů musel obec předčasně opustit, ale nepřestal mít o mladou církevní obec starost, a tak jim poslal Timotea a ten mu přinesl dobré zprávy, že tamní církev obstála ve zkouškách. V radosti z dobrých zpráv Pavel soluňským napsal list (dopis), který se vyznačuje něžným a otcovským tónem. Zároveň je list nejstarším známým literárním dokumentem raného křesťanství a první známý list apoštola Pavla.⁸

1.1.2 Dětství, vzdělání, povolání

Rok narození se u Metoděje uvádí rok 815, u Cyrila – o 12 let mladšího – rok 827. Rodiče se jmenovali Lev a Marie. Otec byl drungariem, tj. velmi vysokým úředníkem byzantské říše. Matka byla zřejmě slovanského původu. V dnešním jazyce řečeno, Soluň byla mezinárodní a polykulturní město, v oblasti Soluně totiž vedle sebe žili Makedonci, Řekové i Slované.⁹

Cyril i Metoděj jsou již jména řeholní, předtím se jmenovali Konstantin a Michal¹⁰. Přestože na Velkou Moravu přichází Konstantin ještě bez řeholního jména (jméno Cyril přijímá až před svou smrtí v klášteře v Římě 14. 2. 869) a Metoděj již se svým řeholním jménem, budu dále používat Cyril a Metoděj. Také z důvodu povědomí v řadách širší veřejnosti, kde je známější spojení svatí Cyril a Metoděj.

Oba získali vysoké vzdělání, Cyril filosof¹¹ a filolog, Metoděj právník. Pro svou vzdělanost a moudrost byli oba pověřováni významnými státními a misijními úkoly, Metoděj – správou části Byzantské říše, Cyril – disputací s ikonoklastickým patriarchou Janem (sesazeným roku 843) skvěle obhájil uctívání obrazů, díky tomuto úspěchu pověřen asi roku 851 poselstvím k arabskému dvoru hájit křesťanské učení o Nejsvětější Trojici proti islámským námitkám.¹²

---

⁸ Srov. *Bible*, Český ekumenický překlad, vydala Česká biblická společnost, 1995, str. 193 (Nový zákon).

⁹ Srov. Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, str. 8.

¹⁰ Srov. Kolektiv autorů, *Soluňští bratři*, Česká katolická charita, Praha, 1962, str. 10.

¹¹ Srov: „Filosof znamenal v podání řeckých církevních Otců asketu nebo světce.“ Citace z: Bohumil Zlámal, *Svatí Cyril a Metoděj*, Křesťanská akademie, Řím, 1985, str. 153.

¹² Srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc, 1993, str. 51.

1.1.3 První společná misie – k Chazarům, nalezení ostatků sv. Klimenta

Pro misii na Velkou Moravu měla velký význam roku 860 společná misie do oblasti Černého moře k tamním Slovanům a Chazarům¹³ a před rokem 863 byla jejich nejvýznamnější. Než se na cestu k Chazarům vypravili, Cyril žil nějaký čas v klášteře na úpatí Olympu, kolem roku 850 již zřejmě vysvěcen na jáhna, a zde se setkal s Metodějem.¹⁴ Jak vysvětluje prof. Vašica, nejedná se o Olymp – bájně sídlo pohanských bohů, ale o horu Olymp v maloasijské Bithynii a Mýsii – místo mnoha klášterů.¹⁵

Oba bratři se uchylovali ke klášternímu životu a nacházeli zde radostný život v samotě na modlitbách. Vždy ale nakonec vyslyšeli prosby císaře a obětovali své vlastní štěstí a svůj kontemplativní život ve prospěch ostatních ve jménu křesťanských i státních ideálů.

V oblasti Chazarů u Černého moře nedaleko města Cherson dokonce našli ostatky 4. papeže Klimenta I.¹⁶, který zde byl ve vyhnanství umučen.¹⁷ Tuto skutečnost ale nejnovější

---

¹³ Chazaři – kočovné turkotatarské kmeny (srov. Petr PÍTHA, *Slyšte slovo a zpívejte píseň*, Poustevník, Praha, 2012, str. 199).

¹⁴ Srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, str. 51.

¹⁵ Srov. Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, Vyšehrad, Praha, 1996, str. 263.

¹⁶ „Klement I. byl papežem v 90/92 – 101, v pořadí papežů 4., tedy 3. po Petrovi. Podle tradice byl žákem apoštolů, přitom je nejisté, zda je totožný s Klementem, zmíněným ve Flp 4,3. Známým se tento papež stal listem korintské obci – Klementův list, který je nejranějším svědectvím zvláštního postavení římské církve. Jeho památku slavíme 23. listopadu, je zmiňován v I. eucharistické modlitbě.“ citace z Rudolf Fischer-WOLLPERT, *Malý teologický slovník, přehled papežů*, přeložil a doplnil Ondřej Bastl, Zvon, Praha, 1995, str. 171. Tamtéž na str. 60 je o Klementově listu odeslaném z Říma uvedeno, že list (dopis korintské obci) obsahuje první písemné svědectví o mučednické smrti obou apoštolů Petra a Pavla v Římě za pronásledování křesťanů v době, kdy vládl císař Nero, a zároveň vybízí bratrským tónem k ukončení sporů v korintské obci, ale zároveň důrazně prosí o uposlechnutí jeho napomenutí, to dosvědčuje zvláštní postavení římského biskupa. List měl velkou úctu nejen v Korintu. Je zde patrné přednostní postavení římského biskupa a neporušená poslušnost až k Petrovi a tím i k samotnému Ježíši.

¹⁷ Ostatky papeže Klimenta I. jsou uchovávány v římském kostele, jenž nese jeho jméno (srov. Vera SCHAUBER, Hanns Michael SCHINDLER, *Rok se svatými*, překlad MUDr. Vojtěch Pola a Terezie Brichtová, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2002, str. 67). Ve stejné knize na str. 602 se uvádí: „Kostel sv. Klimenta v Římě, položený na silnici vedoucí od kolosea k Lateránskému paláci, patří kulturně historicky k nejdůležitějším církevním stavbám vůbec, protože si zachoval nejlépe ze všech charakter raně křesťanské baziliky. Stavba z venku nenápadná se zvedá nad jedním z nejstarších křesťanských shromaždišť Říma, rodným domem Klimenta, který byl na papežském stolci od r. 90/92 do r. 101 jako třetí nástupce Petřův.“ Tamtéž na straně 603 je o jeho smrti a následném nalezení jeho ostatků uvedeno: „Tradice vypravuje, že Klement I. byl koncem 1. století vyhnan z Říma a na rozkaz císaře – možná Trajána – musel pracovat v pověstných mramorových lomech v Chersonu na Krymu. V lomech byl akutní nedostatek vody, dělníkům na nucených

výzkumy nepotvrzují, totiž že papež ve vyhnanství nebyl a tím pádem nenašli sv. Cyril a Metoděj ostatky jeho ale jiného mučedníka.¹⁸ O těchto historických nesrovnalostech píše i Dr. Václav Bartůněk¹⁹, zároveň ale vyzvedá, že Cyril ostatky za pravé považoval, i v Římě byly uctívány jako pravé, o čemž svědčí i nejstarší vyobrazení našich světců Cyrila a Metoděje v bazilice sv. Klementa v Římě (situovaná mezi Koloseem a Lateránem) na fresce Přenesení ostatků sv. Klementa datované kolem roku 900,²⁰ jejich úcta na našem území měla obrovský význam pro cyrilometodějskou misii u nás, jak o tom svědčí i v té době značná obliba jména Kliment (Hora sv. Klimenta u Osvětiman, dále Kliment – jméno žáka Cyrila a Metoděje a pozdějšího biskupa ve Velici²¹, kostel sv. Klimenta na Levém Hradci²²). Dr. Bartůněk ve stejné knize²³ cituje prof. Vajse: „Ostatky sv. Klimenta se staly paládiem misijní činnosti Konstantinovy.“²⁴ Tím je řečeno vše.

---

pracích částečně hrozilo nebezpečí uhynutí žízni. Když Klement spatřil, jak jehně na určitém místě hrabe kopytem, hrabal rukama a náhle vytryskl ze země pramen. Císař soptící hněvem dal Klementa s kotvou na krku svrhnout do moře a novokřtěnce popravil. Apoštol Slovanů Cyril, druh Metodějův, Klementovy ostatky potom na Chersonu v r. 868 našel a přinesl zpět do Říma, kde byly pochovány v kostele sv. Klementa. Klement I. patří ke světcům, kteří jsou jmenováni v římském kánonu.“

¹⁸ Srov. Petr PÍTHA, *Slyšte slovo a zpívejte píseň*, str. 200 nebo srov. Petr PRACNÝ, *Český kalendář světců*, nakladatelství EWA Edition, Praha, 1994, str. 282.

¹⁹ Kolektiv autorů, *Solušští bratři*, str. 28 a 39.

²⁰ Srov. Jana KOUDELKOVÁ, *Česká zastavení v Římě*, Portál, 2000, str. 23 nebo Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, str. 176 (obrazová příloha je od str. 137 a dále není číslována)

²¹ Srov. František ČAPKA, *Dějiny země koruny české v datech*, Nakladatelství Libri, Praha, 1998, str. 34. nebo Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 22.

²² Citace z František ČAPKA, *Dějiny země koruny české v datech*, str. 33: „Snad roku 883 – kníže Bořivoj (podle Kosmy syn bájného – osmého pohanského Přemyslovce Hostivíta) přijal se svou chotí Ludmilou na Moravě z rukou arcibiskupa Metoděje křest (někdy je uváděn rok 874 nebo 880). Na Levém Hradci nechal Bořivoj postavit první kostel v Čechách – sv. Klimenta (spravoval ho moravský kněz Kaich).“ O velkém významu Levého Hradce svědčí, že zde byl 19. ledna 982 zvolen prvním českým biskupem svatý Vojtěch (co do národnosti prvním českým, co do pořadí druhým biskupem pražským) – citace ze stejné knihy str. 44: „Na starobylém hradisku Levý Hradec byl zvolen (přes své zdráhání) pražským biskupem (po úmrtí biskupa Dětmara roku 981) Slavníkovec Vojtěch (Adalbert).“, srov. Petr ČORNEJ, Ivana ČORNEJOVÁ, Ivan RADA, Vratislav VANÍČEK, *Dějiny země koruny české*, nakladatelství Paseka, Praha, 1993, str. 38.

²³ Srov. Kolektiv autorů, *Solušští bratři*, str. 28.

²⁴ „paládium = posvátný předmět uctíváný jako symbol ochrany, záštity, posvátná ochrana“ (srov. Lumír KLIMEŠ, *Slovník cizích slov*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1981, str. 499).

Tak jako ve městě Soluň můžeme vidět kontinuitu mezi Cyrilem a Metodějem a svatým Pavlem, apoštolem národů, zde v podobě sv. Klimenta můžeme vnímat úzké pouto mezi Cyrilem a Metodějem a papežským stolcem.

Mohla by nás ještě zarazit drobná nuance ve jméně Klement a Kliment – jedná se o stejné jméno, jen Klement je užíván v latinském prostředí a Kliment v prostředí slovanském²⁵. Tomu by odpovídala i při liturgii užívaná podoba jména Klement – v I. eucharistické modlitbě²⁶. Obdobně je uváděna podoba jména Kliment v Litaniích k svatým ochráncům naší vlasti.²⁷

Tento výsledek nejnovějšího výzkumu ohledně ostatků sv. Klimenta ale nic neubírá velikosti postavení obou bratrů v Byzantské říši, obdivuhodné aplikaci do praxe jejich vysokého vzdělání a jejich hluboké víry a zbožnosti, která se projevovala především službou lidem, tedy církvi a státu. Všechny tyto své schopnosti a ctnosti oba bratři plně využili a prohloubili v misii na Velkou Moravu roku 863 a v přípravě na ni.

1.1.4 Misie na Velkou Moravu

Na byzantského císaře Michala III. se obrátil s žádostí velkomoravský kníže Rostislav²⁸ a vyslal k němu své poselstvo. Jeden z významných literárních textů epochy velkomoravské – Život sv. Metoděje – nám zprávu o této události podává tímto způsobem: „Rostislav, kníže slovanský, se Svatoplukem vypravili poselství z Moravy, k císaři Michaelovi a pravili takto: „Jsme Bohu díky zdraví. Přišlo k nám mnoho křesťanských učitelů²⁹ z Vlachs, z Řecka a z Němec, a ti nás rozličně učili. My Slované však jsme lid prostý

---

²⁵ Srov. Kolektiv autorů, *Soluňští bratři*, str. 41.

²⁶ Srov. LITURGICKÝ INSTITUT V PRAZE, *Český misál pro neděle a významné dny liturgického roku*, str. 338.

²⁷ Srov. *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*, str. 101-104.

²⁸ Prof. Kadlec ve svém díle *Dějiny katolické církve* užívá obdobu jména Rastislav – srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc, 1993, str. 53, stejně v knize: Vratislav ČAPEK, Jaroslav PÁTEK, *Světové dějiny I, dějiny lidských civilizací od pravěku do poloviny 17. století*, Nakladatelství Fortuna, 1992, str. 84.

²⁹ Tento fakt neopomíjí ani prof. Kadlec: „Mluvit o sv. Konstantinu-Cyrilu a Metodějovi jako o moravských apoštolech není vlastně zcela přesné. Křesťanství proniklo na Moravu již před Konstantinem a Metodějem na přelomu 8. a 9. století (iroskotská misie, památkou na toto období je známý kostel v Modré u Velehradu.)“ citace z Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, str. 52.

a nemáme, kdo by nás vedl k pravdě a její smysl vyložil. Nuže, vznešený pane, pošli takového muže, který nám pořídí všecku spravedlnost.“³⁰

V 50. a 60. letech 20. století probíhal intenzivní archeologický výzkum známých velkomoravských sídlišť v oblasti Mikulčic a Starého Město u Uherského Hradiště a jedním z jeho prvních výsledků byla tato skutečnost: „Umělecké památky svědčí jasně, že Byzanc vnesla do tohoto prostředí mnohem více než Západ, i když jde o území na samotném pomezí obou kulturních vlivů. V této souvislosti můžeme poznamenat, že údaj staroslověnských Životů o tom, že před Cyrilem a Metodějem působili na území Velké Moravy misionáři tří typů – němečtí, dále z Vlach a z Řecka, se dokonale prokazuje; zejména pokud jde o obě poslední misie a tedy křesťanské vlivy z jihu a východu – objevují archeologové pro jejich činnost stále více dokladů.“³¹

Další z významných literárních textů epochy velkomoravské – Život sv. Konstantina – Cyrila – zaznamenal vystoupení poselstva takto: „Náš lid se odřekl pohanství a drží se křesťanského zákona, ale nemáme takového učitele, který by nám pravou křesťanskou víru vyložil, aby též jiné kraje nás napodobily. Pošli nám tedy, pane, takového biskupa a učitele, neboť od vás se vždy dobrý zákon šíří do všech krajů.“³²

Tak důležitou misí mohl císař pověřit jen ty nejschopnější a nejpovolanější, proto jednoznačně a s důvěrou oslovil bratry Cyrila a Metoděje.

Důležitou devizou obou bratří také bylo, že znali slovanský jazyk díky své matce a místu, odkud pocházeli, kde se se slovanskými spoluobčany setkávali. Pro usnadnění komunikace Cyril sestavil církevně slovanský jazyk (na základě jihoslovanského nářečí Slovanů v oblasti Soluně)³³ a vlastní písmo – hlaholici (písmo o 38 literách) a tím kodifikoval staroslověnský jazyk. Základem byla řecká kurzíva a částečně arabština.³⁴ Písmo bylo původně nazýváno „sclavinicae litterae“.³⁵ Jako první písmeno abecedy Cyril zvolil kříž.

---

³⁰ Citace z knihy: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 281. V poznámkovém aparátu k Životu sv. Metoděje vysvětluje prof. Vašica poslední 2 slova citace – „všecku spravedlnost“ – jako označení všeobecného zákoníku.

³¹ Citace z: M. SLAVÍK, Svědectví archeologických vykopávek u Mikulčic na jižní Moravě o cyrilometodějské době, in: *Pravoslavny teologický sborník*, Ústřední církevní, nakladatelství, Praha, 1968, str. 178.

³² Citace z knihy: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 249.

³³ Srov. Petr ČORNEJ, Ivana ČORNEJOVÁ, Ivan RADA, Vratislav VANÍČEK, *Dějiny země koruny české*, str. 32.

³⁴ Vera SCHAUBER, Hanns Michael SCHINDLER, *Rok se svatými*, str. 67.

³⁵ Srov. František ČAPKA, *Dějiny země koruny české v datech*, str. 26.

Můžeme v tom vidět symbol pokory, zbožnosti, ale především víry, Komu svěřil celou misií, s Kým na ni vykročil a pro Koho obětoval vše, co s misií souviselo a co si zhýčkaný člověk počátku 21. století ani nedovede představit.

Sestavení jazyka nebylo vůbec jednoduché, o čemž svědčí i následující dialog zaznamenaný v textu – Život sv. Konstantina – Cyrila:

Císař shromáždil poradní sbor a povolal Konstantina filosofa, sdělil mu tuto věc a pravil: „Vím, filosofe, žes unaven, ale je třeba, abys tam šel, neboť tuto věc nemůže nikdo vykonat tak jako ty.“ Filosof odpověděl: „Ač jsem unaven a tělesně churav, půjdu tam s radostí, mají-li písmo pro svůj jazyk.“ Císař mu pravil: „Můj děd i můj otec i mnozí jiní hledali to a nenašli, kterak to mohu já nalézt?“ Filosof řekl: „Kdopak může psát řeč na vodu a získat si jméno kacíře?“ Odpověděl mu opět císař se svým strýcem Bardou: „Chceš-li ty, může ti to Bůh dát, který dává všem, kdo o to prosí bez pochybování, a otvírá tlukoucím.“ Šel tedy filosof, a jak bylo jeho dávným obyčejem, oddal se modlitbě i s jinými pomocníky. Krátce na to zjevil mu to Bůh, který slyší modlitby svých služebníků a ihned složil písmena a začal psát evangelia: Na počátku bylo slovo a slovo bylo u Boha a Bůh byl slovo, a tak dále.³⁶

Nadpřirozený dar v podobě sestavení písma utvrzuje v přesvědčení o Cyrilově svatosti.³⁷

Později písmo hlaholici upravili žáci Cyrila a Metoděje v Bulharsku a vznikla tzv. cyrilice. Název nese z úcty žáků ke svému učiteli podle sv. Cyrila a píše jí Srbové, Bulhaři a Rusové, Ukrajinci, Bělorusové a Makedonci.³⁸ Za zmínku stojí, že hlaholice byla též zobrazena na československé dvacetikorunové bankovce z roku 1988, Cyril a Metoděj i hlaholice na slovenské padesátikorunové bankovce z roku 1993.

Po literárně liturgické stránce Cyril do staroslověnštiny přeložil část Bible a bohoslužebných knih (misál, žaltář) a napsal veršovanou předmluvu k evangeliím Proglas. Právnick Metoděj z řečtiny do staroslověnštiny přeložil soubor právních norem Nomokánon, soudní příručka pro laiky Zákon sudnyj ljudem je dílem obou bratrů.

O příchodu na Velkou Moravu počátkem letního období roku 863 a misijním působení Cyrila a Metoděje se dočítáme v Životě sv. Konstantina – Cyrila: „Když přišel na Moravu,

³⁶ Citace z knihy: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 249.

³⁷ Srov. Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, str. 13.

³⁸ Srov. Vratislav ČAPEK, Jaroslav PÁTEK, *Světové dějiny I, dějiny lidských civilizací od pravěku do poloviny 17. století*, str. 84.

přijal je Rostislav s velikou úctou, shromáždil žáky a dal je k němu do učení. Brzy přeložil všechn církevní řád a naučil je jitřním a ostatním hodinkám, nešporám, kompletári i obřadům mešním. I otevřely se podle slova prorokova uši hluchých, aby slyšely slova Písma, a jazyk zajíkových zjasněl. Bůh se nad tím zaradoval a ďábel zastyděl.“ Život sv. Metoděje podává další informaci: „Metoděje si vzal s sebou, a ten opět s pokorou se mu podroboval a jemu sloužil a s ním učil. A po uplynutí tří let, když vyučili žáky, vrátili se z Moravy.“³⁹

Prof. Kadlec v této souvislosti předkládá dva zajímavé aspekty hodné povšimnutí. Cyril přišel na Moravu už jako kněz, Metoděj jáhen, přesto muselo jít ze strany Rostislava o zklamání, žádal biskupa. Svými schopnosti a prostotou misionářů si oba bratři Rostislava získali, především jazykovou vybaveností (komunikovali bez tlumočnicků) a diplomatickými dovednostmi. Rostislav porozuměl jejich představě o možnostech vývoje církve v jeho zemi. Dalším aspektem je právě onen most mezi východem a západem, jak bývá misie na Velkou Moravu často nazývána, totiž že se zde setkal ritus byzantský a ritus římský. Na ritus byzantský byli bratři zvyklí z rodné země, bohoslužby se konaly v jazyku křesťanské obce, po formální i obsahové stránce byl bohatší a vytříbenější než prostý ritus římský, v němž se jazykově uplatňovala latina. Prof. Kadlec doslova píše: „Solunští bratři si však zamilovali i římský ritus, přeložili do slovanštiny nejen řecké, nýbrž i latinské bohoslužebné knihy a též sami občas sloužili mši sv. podle ritu římského nebo užívali liturgie sv. Petra. Vedla je k tomu úcta k římským papežům (později i vděčnost, že svou autoritou jejich dílo podepřeli a obhájili proti útokům nepřátel), ale i praktická potřeba, protože na moravském území zůstalo od dřívějšíka dost kněží zvyklých na římský obřad. Právě slovanská bohoslužba byla zlatým klíčkem k srdci moravských velmožů a k srdci moravského lidu. Lid si oblíbil slovanský jazyk v bohoslužbě tolik, že na dřívější misionáře zcela zapomněl a za své vlastní věrozvěsty pokládal jen sv. Konstantina a Metoděje.“⁴⁰

1.1.5 Cesta do Říma

V osobě sv. Cyrila se nám dostalo výchovy ke kněžství od jednoho z nejvzdělanějších mužů té doby, můžeme říci nejen velmi vzdělaného ale i hluboce zbožného a nezištného. Tato kombinace ctností vysoce svým efektem překonávala školy k výchově kněží zřízené východofranskými misii. Východofranský král Ludvík se cítil ohrožen a zbaven vlivu i příjmů, proto na Velkou Moravu vtrhl a přinutil Rostislava k poslušnosti. Celá situace

---

³⁹ Citace z knihy: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 250 a 282.

⁴⁰ Srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, 1993, str. 54-55.

a činnost sv. Cyrila a Metoděje neunikla pozornosti ani papeži, jehož hlavním úsilím bylo upevnit papežství, pozvání bratrů do Říma na sebe samozřejmě nedalo čekat. V té době oba bratři se utkali v disputaci s trojjazyčníky (zastánci pouze třech liturgických jazyků – latina, hebrejščina a řečtina, odvolávající se přitom na slova Písma o textu na tabulce nad Ježíšem při ukřižování⁴¹), sv. Cyril nad nimi svou argumentací slavně zvítězil. Cestou do Říma se jim také dostalo vřelého přijetí do panovníka jménem Kocel; syn Pribinův vládl v Panonii (zhruba území dnešního Maďarska a Slovenska) a požádal rovněž o bohoslužby ve slovanském jazyce a výuku žáků v jeho zemi.

Mezitím došlo ke změně na Petrově stolci a papežem se po smrti Mikuláše I. stal Hadrián II., který sv. Cyrila a Metoděje laskavě přijal. Výše jsem již zmínil, jakou úctu vyvolaly ostatky sv. Klimenta přinášené sv. Cyrilem a Metodějem do Říma a zjednaly jim všeobecnou náklonnost (ono paladium misijní činnosti Konstantinovy). Hadrián II. na překladu bohoslužebných knih do staroslověnštiny neshledal nic závadného a povolil jejich užívání, což potvrdil jejich slavnostním položením na oltář chrámu Panny Marie u jesliček (později zvaného Santa Maria Maggiore, je to jedna ze čtyř hlavních římských bazilik), posvětil je a sloužil nad nimi mši svatou. Potom na základě pokynu Hadriána II. sv. Cyril a Metoděj slavili mši svatou ve staroslověnštině ve čtyřech hlavních římských chrámech, tím byla demonstrována oprávněnost slovanské liturgie, dále byli na kněze a lektory vysvěceni někteří žáci Metoděje.

1.1.6 Smrt sv. Cyrila

Zdravotní stav sv. Cyrila v Římě se ještě zhoršil a bylo zřejmé, že se již na Moravu nevrátí. Vstoupil do kláštera, kde přijal mnišské jméno Cyril, pod kterým jej více známe, 14. 2. 869 ve 42 letech zemřel, (Metoděj o 12 let starší měl tedy v té době 54 let), papež jej chtěl z velké úcty nechat pohřbít vedle papežů, ale na přání Metodějovo jeho ostatky uložili do kostela sv. Klimenta po pravé straně oltáře.⁴²

1.1.7 Metodějův návrat z Říma a věznění

Potom následovalo pro Metoděje velice strastiplné období. Papež Hadrián II. sice velmi rychle zareagoval na žádost knížete Kocela o zřízení moravsko-panonské diecéze, který jednal i jménem Rostislavovým a Svatoplukovým, v polovině roku 869 vydal bulu „Gloria

---

⁴¹ „Ten nápis četlo mnoho Židů, neboť místo, kde byl Ježíš ukřižován, bylo blízko města; byl napsán hebrejsky, latinsky a řecky.“ Citace z *Bible*, str. 110 (Nový zákon, J 19,20).

⁴² srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, str. 56-57.

in excelsis Deo“ (příloha č. 2), tím znovu potvrdil slovanskou liturgii a Metoděje vyslal s pravomocí apoštolského legáta k dojednání podrobností s Kocelem, nakonec jej jmenoval arcibiskupem panonsko-moravským, tím chtěl zamezit dalšímu pronikání byzantského vlivu do střední Evropy. Na Moravě se však události seběhly také velmi rychle, Svatopluk se vzbouřil proti strýci Rostislavovi, vydal jej Frankům (sám však byl nucen uznat jejich nadvládu, přesto rovněž uvězněn prakticky po stejnou dobu jako Metoděj, teprve potom se mohl ujmout vlády), Metoděj dva a půl roku vězněn ve švábském klášteře Ellwangen⁴³ a trýzněn pasovským biskupem.⁴⁴

1.1.8 Metodějovo propuštění a pokračování v díle na Velké Moravě

Pořádek sjednal až papež Jan VIII., nařídil propuštění Metoděje z vězení a potrestání jeho vězňů zákazem výkonu úřadu po stejnou dobu, jakou věznili Metoděje. Ten byl nadšeně přijat Svatoplukem, který byl na svobodě rovněž krátce. Metoděj začal pečlivě a horlivě vykonávat svůj episkopát a spravovat svěřené území, archeologické nálezy dokládají stavby četných kostelů (např. Mikulčice, Staré Město) ale i klášterů (při kostele v Sadech a zřejmě i na Hoře sv. Klimenta u Osvětiman⁴⁵), to nasvědčuje vzrůstu počtu moravského duchovenstva a rozvoji moravské církve.

---

⁴³ Srov. název kláštera v: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 295.

⁴⁴ Metodějova výstižná obhajoba, která je zaznamenána v Životě sv. Metoděje, svědčí o jeho odvaze a zároveň převaze vůči lstivým odpůrcům z řad franských, vyplývá z Metodějovy jistoty o správnosti svého jednání ve věci slovanské liturgie a ve prospěch slovanského lidu. Byla přednesena na synodě s biskupy bavorskými a králem Ludvíkem Němcem, kde soudili Metoděje. Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 284: „Potom starý nepřítel, závistník dobra a odpůrce pravdy, podnítil proti němu srdce krále, nepřitele moravského, se všemi biskupy, kteří pravili: „Učíš v naší eparcii.“ On však odpověděl: „Kdybych byl věděl, že je vaše, byl bych ji pomínil, ale je svatého Petra. A právem. Přecházíte-li vy z řevnivosti a lakoty proti kánonům přes staré hranice, a tím bráníte učení božímu, dejte si pozor, abyste svůj mozek nerozlili, budete-li chtít kostěnou lebkou prorazit železnou horu.“ Odpověděli mu hněvivě: „Zlým to odpykáš!“ On odpověděl: „Mluvím pravdu před císaři a nestydím se. Vy však si číňte se mnou, co vám libo, neboť nejsem lepší než ti, kteří proto, že mluvili, co je spravedlivé, i o tento život přišli v mnohých mukách.“ Když mnoho řečí bylo chvatně prosloveno, aniž co zmohli proti němu, řekl král šibalsky: „Netrapte mého Metoděje, vždyť už se zpotil jako při peci.“ On řekl: „Tak jest, pane. Kdysi potkali lidé zpoceného filosofa a tázali se ho: Pročpak se potíš? On dí: S hrubými lidmi jsem se přel.“ O tomto výroku se pohádali a rozešli. Jeho pak vyhostili do Švábska a drželi ho tam půl třetího roku.“

⁴⁵ Svatý Kliment u Osvětiman – vrcholové velkomoravské hradiště z 9. stol. opevněné valem a příkopem. Na akropoli stával kostel sv. Klimenta, důležité cyrilometodějské centrum, snad i církevní škola. Ve 14. stol. augustiniánský klášter a probošství, zaniklé koncem husitských válek. Poblíž původních základů kostela

Přestože Svatopluk svěřil Metodějovi své kostely na všech hradištích i kněze, kteří u nich působili a využíval i Metodějovy schopnosti právní a správní k organizaci státu, dostával se pod Metodějovu kritiku za násilnický způsob vlády a podmaňování okolních území.⁴⁶

Nezávislý rozvoj Moravy by nebyl možný bez uzavření tzv. forchheimského míru roku 874, kdy Svatopluk dosáhl nezávislosti tím, že se zavázal odvádět Frankům tribut a složil slib věrnosti. Dr. Bartůněk k tomu ale píše: „Tím získal volnou ruku pro eventuální výboje na jiných stranách. Tragika tohoto mírového ujednání spočívala v tom, že nadějný kníže Kocel, tak Methodovi prospěšný, byl utilitářským Svatoplukem bezohledně obětován. Tento „muž spravedlivý“, jemná slovansky citlivá povaha, zanícená jen pro dobro, mizí roku 874 z dějin. Method ztratil posledního z mocnějších pozemských přátel. Cesta apoštolova se stane ještě trnitější. Když se forchheimským mírem postavení Svatoplukovo upevnilo, odkláněl se kníže od Methoda stále ztelněji.“⁴⁷

V bojích před uzavřením míru byla věrnými moravskými spojenci česká knížata, mezi nimiž se roku 872 připomíná Přemyslovec Bořivoj. V této době byl zřejmě pokřtěn Metodějem. Bořivojův křest vyvolal v Čechách povstání vedené knížetem Stojmírem a k jeho potlačení přispělo moravské vojsko, a po Bořivojově smrti přebírá bezprostřední vládu nad Čechami Svatopluk, stejně i nad některými lužickými a slezskými kmeny. Lze říci, že smrt panovníka byla ve středověku vždycky zkouškou stability státu, stejně můžeme vidět i události po smrti Svatoplukově, kdy se v Čechách dostávají k moci opět domácí česká knížata, Přemyslovec Spytihněv (vládl 894-915) a jakýsi Vitislav (Slavníkovec).⁴⁸

Vypuzení bavorští kněží (v čele stál kněz Jan z Benátek) se po forchheimském míru vraceli na moravské území a snažili se různými způsoby oslabovat Metodějův vliv. Mimo jiné na Metoděje obviňovali z užívání slovanské liturgie (Jan VIII. totiž zrušil roku 873 její povolení) a nařkli jej dokonce i z hereze (otázka Filioque, přestože papež Lev III. z ohledu

---

postavena r. 1863 poutní kaple sv. Klimenta, hlavní pouť v neděli o slavnosti Seslání Sv. Ducha. Sady (dříve Derfle) – nad obcí v poloze Dolní Špitálky odkryt velkomoravský dvorec – sídlo tvořené biskupským chrámem s pozůstatky baptisteria, církevní školou a snad i klášterem (základy staveb konzervovány). Citováno z: Slovácko-Chřiby a jižní Haná, soubor turistických map 1 : 50 000, Trasa, spol. s.r.o., obchodní společnost Klubu českých turistů, Praha, 2001, části C3 a D6 (popis míst na zadní straně mapy).

⁴⁶ Srov. Petr ČORNEJ, Ivana ČORNEJOVÁ, Ivan RADA, Vratislav VANÍČEK, *Dějiny země koruny české*, str. 29-32.

⁴⁷ Citace z: Kolektiv autorů, *Soluňští bratři*, str. 66 a 67.

⁴⁸ Srov. František ČAPKA, *Dějiny země koruny české v datech*, str. 35 a Petr ČORNEJ, Ivana ČORNEJOVÁ, Ivan RADA, Vratislav VANÍČEK, *Dějiny země koruny české*, str. 29-32.

na Řeky nenařídil recitaci dodatku v Krédu, ačkoli předtím dodatek prohlásil za dogmaticky nezávadný). Vliv bavorského (latinského) kléru narůstal natolik, že došlo znovu k otevřenému boji proti slovanské liturgii (podobně jako po smrti Rostislavově). K otevřenému útoku proti Metodějovi přešel i sám kníže Svatopluk, v roce 879 vyslal svého důvěrníka či kancléře Jana z Benátek, zkušeného již v jednáních ve Forchheimu, do Říma s neobjektivními informacemi pro papeže Jana VIII. o sporech mezi slovanským duchovenstvem a latiníky.

Přehlednost situace na Moravě nebyla zřejmá ani papeži, a proto pozval Metoděje do Říma. Ten se v pokročilém věku 65 let vydává na cestu pravděpodobně na jaře roku 880. I v tomto činu můžeme zřetelně spatřit Metodějovu lásku k Moravanům, jeho obětavost pro moravskou církev a v neposlední míře také úsilí o spravedlnost, pravdu a bohoslužbu v národním jazyce Slovanů. Po příchodu do Říma stejně Metoděje spatřil i papež Jan VIII., neuvěřil lžím a pomluvám Jana z Benátek, jako výsledek svého zjištění vydal v červnu roku 880 bulu „*Industriae tuae*“, kterou znovu potvrdil všechna práva diecéze panonsko-moravské. Nadále mělo platit i nařízení Hadriána II., tedy v kostelích se slovanskou liturgií evangelium nejdříve latinsky a pak teprve slovansky. Jan VIII. však neponechal stranou ani druhou skupinu duchovenstva v diecézi Metodějově a na nitranského biskupa vysvětil franského kněze Wichinga, čímž v podstatě umožnil vytvořit podmínky pro velmi brzký zánik slovanské liturgie na Moravě.

Jan VIII. zvolil kompromis podobný jako při vysvobození Metoděje z vězení v Ellwangenu, tehdy mu dokonce dnes nezvěstným listem zakázal slovanskou liturgii (o existenci listu ale svědčí narážky v pozvání do Říma na přelomu let 879-880, Metoděj pokračoval ve slovanské liturgii z ohledu na její spjatost a zakořeněnost s lidem a z pozice papežského legáta, papež mu vlastně bulou *Industriae tuae* dal za pravdu i s tímto postupem na první pohled neposlušnosti).

1.1.9 Metodějova smrt na Velké Moravě

Wiching nebyl věrným spolupracovníkem svého nadřízeného arcibiskupa Metoděje, dokonce jej dále očerňoval před papežem. Metoděj neúnavně spravoval svěřený lid jako věrný pastýř, mírumilovně usiloval o soulad své nábožensko-kulturní činnosti se zájmy knížete i s prospěchem pro celý stát a jeho lid. Pozemské odměny se nedočkal. Ve své horlivosti navštívil kolem roku 882 Cařihrad (Konstantinopol). Císař Basil a patriarcha Fotios jej laskavě přijali. Metoděj zde na žádost císaře zanechal kněze a jáhna se slovanskými knihami.

Po namáhavé a strastiplné práci arcibiskup Metoděj umírá 6. 4. 885 na Moravě, před smrtí za svého nástupce označil vzdělaného a moudrého Gorazda, rodáka moravského.⁴⁹

1.1.10 Vyhnání Metodějových žáků z Velké Moravy

Po Metodějově smrti zneužil situace Wiching, padělanými listinami přesvědčil papeže Štěpána V. na svou stranu, proto Štěpán V. jej pověřuje správou celé arcidiecéze. Wichingovým úsilím byli Metodějovi žáci vyhnáni z Moravy, někteří dokonce prodáni do otroctví. Většina vyhnaných žáků skončila na Balkáně, především v Bulharsku, kde se jim dostalo vřelého přijetí a mohli pokračovat ve službě Bohu a lidu ve slovanském jazyce.⁵⁰

Samotný státní útvar Velká Morava zanikl 20 let po vyhnání Metodějových žáků, nájezdy Maďarů zpusťily jak území dnešního Slovenska, tak i Moravu, a státní útvar rozvrátily. Jako datace zániku Velké Moravy se nejčastěji uvádí rok 906.

Sv. Cyrila a Metoděje a jejich nejvýznamnější žáci – sv. Gorazd, Kliment, Naum, Sáva a Angelár, bývají označováni jako tzv. sedmipočťetníci.

1.2 SNAHA O OBNOVENÍ SLOVANSKÉ LITURGIE

Po vyhnání Metodějových žáků a po zpusťošení Velké Moravy Maďary se náboženské i politické dění přesouvá do oblasti Čech, resp. s Metodějovými žáky na Balkán. Křtem Přemyslovce Bořivoje a jeho ženy Ludmily se symbolicky udržuje duch Metodějův a Cyrilův a je započata další generace našich národních svěťců (sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Anežka atd.), kořeny naší národní i křesťanské společnosti.

Není podivuhodné, že na počátku českých dějin, křesťanských, státních i kulturních, stojí misionáři? Není! Slova kultura, kultivovat i stát k sobě mají velmi blízko. Kultura znamená souhrn hmotných a duchovních hodnot, význam slova kultivovat je zušlechťovat⁵¹ a stát lze jednoduše vyložit jako územně – správní celek mající v čele panovníka, tedy velmi volně řečeno skupina lidí, společenství.

Co se týče slovanské liturgie a staroslověnštiny, tak ve staroslověnštině v Čechách vznikají i nejstarší literární památky (Staroslověnská legenda o svatém Václavu nebo Život svatého Prokopa). S postavou svatého Prokopa je úzce spjat Sázavský klášter – místo první snahy o obnovení slovanské liturgie (trvalo necelé půlstoletí). Další snahou v Čechách bylo

⁴⁹ Srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, str. 58-60.

⁵⁰ Srov. Bohumil ZLÁMAL, *Svatí Cyril a Metoděj*, Křesťanská akademie, Řím, 1985, str. 122.

⁵¹ Srov. Lumír KLIMEŠ, *Slovník cizích slov*, str. 387.

krátce ve 14. století za vlády Karla IV. (v rámci snahy o vytvoření pevnější sjednocené Evropy) založení kláštera na Slovanech (Emauzský klášter, arcibiskup Arnošt z Pardubic sem z pověření císaře pozval mnichy z Chorvatska⁵²).

Potom následovala bouřlivá období (husitské války, reformace, třicetiletá válka), až v 17. století biskup Karel II. z Lichtenštejna obnovil slavení svátku sv. Cyrila a Metoděje ve farnostech na Moravě. V boji o zachování českého jazyka jsme se opět opírali a vraceli k dílu svatých Cyrila a Metoděje (práce osobností – především Bohuslava Balbína a Josefa Dobrovského).

Můžeme říci, že v průběhu našich dějin období zájmu o odkaz svatých Cyrila a Metoděje souvisejí s upevněním Českého státu, jazyka a národního uvědomění.

Tak tomu bylo i v 19. století, kdy proběhly miléniové oslavy několika událostí spojených s cyrilometodějskou misí: milénium příchodu bratří na Velkou Moravu rok 1863, smrti svatého Cyrila rok 1869, smrti svatého Metoděje rok 1885. Spadají do doby národního obrození (v podstatě jako vlna zasahující celou Evropu, snaha o sebeurčení národů; mělo charakter jazykový, kulturní a literární). Cyrilometodějské výročí mělo zcela pochopitelně pro obrození, naše sebeurčení, obrovský význam. Stalo se impulzem ke vzniku mnoha aktivit, zdrojem inspirace aktuálním také pro naši dobu.⁵³

K významu úsilí o obrodu národa v duchu cyrilometodějském v 19. století uvádím slova Vojtěcha Tkadlčíka: „Generaci sušilovských kněží a zvláště jejich vůdci A.C. Stojanovi se podařilo přiblížit sv. Cyrila a Metoděje nejširším vrstvám lidu, takže tito už nebyli jako dříve jen světci věřících intelektuálů, ale opravdu lidovými ochránci celého národa.“⁵⁴

Zde je patrná souvislost s naší dobou. Dnes nepotřebujeme tolik obrození jazykové a kulturní, ale především a nutně obrození mravní a duchovní. A opět naši věrní duchovní otcové, soluňští bratři, a jejich odkaz nám mohou být odrazovým můstkem k obrodě osobnímu i národnímu.

1.3 CYRILOMETODĚJSKÁ ÚCTA

Bohumil Zlámal výstižně píše: „Oba soluňští bratři byli od svých učedníků hned po smrti ctěni jako světci. Zvláště v rozptýlení v Chorvatsku, Bulharsku a v Čechách vzývali

⁵² Srov. Vojtěch TKADLČÍK, *Cyrlometodějský kult na křesťanském Západě*, str. 21.

⁵³ Srov. Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, str. 24-28.

⁵⁴ Citace z: Vojtěch TKADLČÍK, *Cyrlometodějský kult na křesťanském Západě*, str. 50.

je jako své přímlyvce a nebeské ochránce a oslavovali hodinkami i mší svatou. Veřejný kult sv. Cyrila a Metoděje v latinské bohoslužbě začal až ve 14. stol., a to v Čechách a na Moravě. Tato krajová úcta, omezená povětšinou jen na slovanské země, byla papežem Lvem XIII. 30. 9. 1880 (= Grande Munus) rozšířena na celou církev. Tím byli sv. Cyril a Metoděj uznáni a prohlášeni za svaté.“⁵⁵

V roce 1980 je papež Jan Pavel II. postavil po boku sv. Benedikta, patrona Evropy a prohlásil je za spolupatrony Evropy. Stejně jako se k ekumenickému odkazu sv. Cyrila a Metoděje vraceli papežové v posledním století, Jan Pavel II. uchopení jejich odkazu tímto dovršil.

1.4 VELEHRAD A CYRILOMETODĚJSKÁ TRADICE

Ve 13. století jsme se znovu přihlásili k odkazu svatých Cyrila a Metoděje založením kláštera na Velehradě (spolupráce Přemyslovců Jindřicha, Vladislava a Přemysla Otakara I.)⁵⁶ a tím byly položeny základy k cyrilometodějskému kultu navazujícímu na velkomoravské období.

Nejdůležitější události Velehradu ve vztahu k sv. Cyrilu a Metodějovi, k našemu národu, ale i k církvi a Evropě jsou shrnuty v přehledné tabulce – příloha č. 1.

---

⁵⁵ Citace z: Bohumil ZLÁMAL, *Svatí Cyril a Metoděj*, str. 151 a 152.

⁵⁶ Srov. Bohumil ZLÁMAL, *Svatí Cyril a Metoděj*, str. 181.

2 PRAKTICKÁ ČÁST: DUCHOVNÍ IMPULSY OSOBNOSTÍ NAŠICH VĚROZVĚSTŮ VYBRANÉ PRO FORMACI MLÁDEŽE FARNOSTI

2.1 FARNOST RADEŠÍNSKÁ SVRATKA

Pocházím z vesnice a farnosti Radešínská Svratka, děkanát Žďár nad Sázavou, diecéze brněnská. Naše vesnice leží 7 km jižně od Nového Města na Moravě, tedy v samém srdci Vysočiny. Má zhruba 600 obyvatel, podobně i další 2 okolní přifařené vesnice Nová Ves u Nového Města na Moravě (600 obyvatel) a Řečice (450 obyvatel). Podle sčítání obyvatel v roce 2011 je religiozita na Žďársku 28 % (věřící, hlásící se k církvi, náboženské společnosti), z toho římsko-katolíci 24 % (Církev římskokatolická) a na Novoměstsku 35 %, resp. 27 % (data z Veřejné databáze Českého statistického úřadu⁵⁷). Nehomogenita obyvatel i jejich vyznání jsou poznamenány především umělou migrační vlnou v poválečném období (50. a 60. léta minulého století) spojené s nově vytvořenými pracovními místy v uranovém průmyslu (těžba a zpracování uranové rudy v okolí Dolní Rožínky) a ve strojírenském průmyslu – podnik ŽĎAS (žďárské strojírný, podnik vzniklý na základě rakouských válečných reparací). Tato průmyslová odvětví a násilná kolektivizace značně poznamenaly složení obyvatel Žďárska a Novoměstska a do značné míry nabouraly klasické zemědělské uspořádání tohoto kraje a jeho obyvatel a jejich rodinných a přátelských vazeb. V důsledku těchto změn a současně i vlivem moderního konzumismu podíl obyvatel, kteří se hlásí k některému náboženství, klesá a to se projevuje i v chování lidí, obyvatel našeho kraje.

Tuto skutečnost si uvědomujeme a snažíme se věnovat nemalou část svého volného času práci s dětmi a mládeží, přeneseně řečeno slovníkem sociologickým, snažíme se pracovat s lidskými zdroji.

Jsme si vědomi, že bude-li vyrůstat generace mladých lidí, žijících pouze z konzumu a na principu uspokojování osobních tělesných potřeb, oťese tento jev v blízké budoucnosti celou společností.

Zároveň můžeme říci, že těmito aktivitami přispíváme k potlačování patologických jevů mezi mládeží a působíme preventivně proti nim. Vždyť známé přísloví praví: „Kdo si hraje, nezlobí“ a aplikovaně i na dospělé: „Zahálka matka všech neřestí.“⁵⁸

---

⁵⁷ <http://vdb.czso.cz>

⁵⁸ Sedm základních neřestí (hlavních hříchů) rozlišuje křesťanská zkušenost podle Jana Kassiána a svatého Řehoře Velikého – lenost nebo zahálčivost, pýcha, lakomství, závist, hněv, smilstvo a nestřídmost (srov. *Katechismus katolické církve*, z francouzštiny přeložil Josef Koláček SJ, ZVON, Praha, 1995, str. 467).

2.2 FARNÍ TÁBORY

2.2.1 Krátké zamyšlení nad pojmem „tábor“

Co si představit pod slovem tábor? Toto slovo patří mezi typické příklady slov mnohovýznamových neboli polysémních. Pokud nezdůrazníme malé či velké písmeno na začátku slova, představí si mnozí známé jihočeské město, jiní významné poutní místo – horu v dnešním Izraeli. Jiným se vybaví bezuzdná lidská krutost a nesnášenlivost, tábory, k nimž stačí připojit přídavná jména jako koncentrační nebo vyhlazovací a všem nám vstupuje smutek do tváře a nám mladým zůstává rozum stát nad nesmyslnou ideologií zla, která je s těmito slovy spojena.

Rád bych však vzpomněl na mnohem krásnější význam slova, který je neodmyslitelnou součástí každého léta mnohých mých kamarádů a dalších tisíců dětí a všech duchem mladých, kteří mají co do činění s tábory letními, dětskými či skautskými.

Čtenář dříve narozený by namítl, že pionýrských táborů bylo dost! To snad určitě, pokud jde o šíření a vštěpování myšlenek komunismu malým důvěřivým dětem po vzoru starého českého přísloví: „Strom se musí ohýbat, dokud je mladý“.

Přesto jsem přesvědčen, že čas věnovaný dětem, není nikdy promarněný. A tábor je jedna z příležitostí, jak být s dětmi, v přírodě, vychutnat si čerstvý vzduch, vonící louky a lesy, zažít spoustu dobrodružství a s tím vším spojenou pořádnou dávku legrace. A přitom všem se dá dětem připomínat i spousta pěkných myšlenek a dobrých rad do života a učit je skutečným hodnotám, bez nichž společnost nemůže být.

2.2.2 Vývoj našich farních táborů

Od jubilejního roku 2000, jehož mottem byla slova představená Janem Pavlem – „Ježíš Kristus je stejný včera i dnes i navěky“,⁵⁹ organizujeme v naší farnosti tzv. farní tábory. Letos připravujeme již 14. farní tábor. Táborů se účastní 100 dětí, s vedoucími, asistenty nás bývá kolem 140.

V samotných počátcích snad ani nebyly hlubší duchovní podněty k programu tábora, hlavně být spolu a prožít krásné chvíle v partě dobrých přátel a kamarádů.

Již v průběhu prvních dní jsme ale pochopili, že chceme-li udržet tábor jako skutečně farní tábor, tedy i s opravdovým duchovním programem, musíme mít na prvním místě

---

⁵⁹ Srov. *Bible*, str. 216 (Nový zákon, Žid 13,8).

ve středu našeho jednání i směřování Boha nejen každý osobně, ale především společně, celotáborově.

Je nutno tady podotknout, že v pestrém složení vedoucích a asistentů nebyly počátky jednoduché, byla snaha o poměrně velkou sekularizaci: „Stačí se pomodlit ráno a večer a to stačí, to je dobrý.“

Většina ale pochopila, že je nezbytné, aby naše činnost s mládeží ve farnosti a okolí, jež každoročně vrcholí uskutečněním letního tábora, měla zdroj síly jako primární impuls i jako cíl, ke kterému směřujeme, Ježíše Krista a naši víru v trojjediného Boha, který je pravá Láska, a život věčný s Ním.

Proto i středem každého dne na farním táboře je mše svatá, eucharistie. Pamatujíce na slova Ježíšova „To čiňte na mou památku“⁶⁰, slova P. Pia⁶¹ a v neposlední řadě slova koncilních otců, že liturgie je „culmen et fons“ (vrchol a zdroj či pramen) činnosti církve.⁶²

Při ranním nástupu je prostor pro společnou modlitbu, během dne předáváme dětem své zkušenosti se střelnými modlitbami, modlitbou Anděl Páně, modlitbou před a po jídle, modlitbou Korunky k Božímu milosrdenství nebo i Svatého růžence. Večer zakončujeme společnou modlitbou a pak se v jednotlivých skupinkách připravíme na spánek a na následující den tzv. tématkem.

Od 4. farního tábora se stalo milým zvykem, že je průvodcem našeho tábora vždy jeden ze světců. Z jeho života vybíráme několik podstatných a inspirativních skutečností, které rozvíjíme do katechezí, tzv. tématek a ta potom s dětmi probíráme, diskutujeme a povídáme si nad nimi.

2.2.3 Katecheze, tématka

Krátké katecheze jsou pevnou součástí programu našich farních táborů. Inspiraci jsme našli v tématkách, která byla nedílnou součástí denního programu tzv. chaloupek nebo

---

⁶⁰ „Ježíš jim řekl: „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den.“ Citace z *Bible*, str. 97 (Nový zákon, Jan 6, 53-54) a str. 86 (Nový zákon, Lk 22,19): „Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To čiňte na mou památku.“

⁶¹ „Spíše se země obejde bez slunce než beze mše svaté.“ Citace ze *Znamení doby*, Matice cyrilometodějská, Olomouc, 1993, str. 5.

⁶² Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, přeložila pracovní skupina pod vedením Oto Mádra, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2002, str. 137.

chalup, jichž se několik našich vedoucích účastnilo v průběhu 90. let, někteří dokonce ještě před rokem 1989.

Chaloupky jsou letní prázdninové pobyty menších skupin dětí a mládeže organizované Saleziánským hnutím mládeže (saleziány).

Zvláště dobrodružnou atmosféru a správný náboj ve smyslu napětí měly chaloupky před rokem 1989, kdy se nezdálo, že na chaloupku přijel sloužit mši svatou kněz, který neměl státní souhlas k výkonu kněžské služby, takže mše svatá na chalupě byla ilegální a její průběh i návštěva takového kněze s sebou nesla spoustu bezpečnostních opatření v podobě různých hlídek a stráží, aby nedošlo během bohoslužby k příjezdu nečekané návštěvy Státní bezpečnosti. Pro kluky nezapomenutelné zážitky spojené s uvědoměním své vlastní víry a možnosti osobního nasazení pro ni a pro církvev. Mnozí z kluků, kteří se chaloupek účastnili, se později stali bohoslovci a dnes nám slouží jako kněží.

Fenomén chaloupek, způsob práce saleziánů s mládeží a spiritualita práce s dětmi v odkazu Dona Boska také poznamenal naši oblast na Vysočině a naši mládež a stal se zdrojem námětů pro farní tábory. Vzhledem k výše popsaným (odkaz na katechismus v poznámce pod čarou č. 58 při zdůvodnění činnosti proti zahálčivosti v kapitole 3.1) se jeví jako motivace k činnosti s mládeží také známé výroky Dona Boska: „Využijte čas, ať si zajistíte nebe!“ nebo „Lenoši se do nebe nedostanou.“

2.3 PODNĚTNÁ MÍSTA V ŽIVOTECH SV. CYRILA A METODĚJE

V životopisech svatých Cyrila a Metoděje jsem vybral několik podnětných míst (duchovní impulzy) a aktualizoval je pro dnešní mládež. Vždy následuje jako námět ke krátké katechezi k danému tématu několik bodů k zamyšlení, tak aby byla přístupná dnešním dětem i mládeži.

Zvláště v posledních letech svatý otec Benedikt XVI. vybízel, abychom věnovali větší pozornost Písmu svatému, proto i v následujících témátkách a osnovách ke katechezím je několik odkazů na konkrétní perikopy Starého a Nového zákona. Vedoucí skupinek jsou na přípravách vybízeni, aby dětem přibližovali Písmo svaté, jako čtení a zdroj síly pro každý den, a aby si uvědomovali, jaký poklad máme v tomto posvátném textu.

2.3.1 Rodiče Cyrila a Metoděje

„V městě Soluni byl jeden muž, urozený a bohatý, jménem Lev, který zastával úřad drungaria pod stratégem. Byl zbožný a zachovával vesměs všechna přikázání boží jako kdysi Job. Žil se

svou chotí a zplodil sedm dětí, z nichž nejmladší, sedmý byl Konstantin Filosof, náš vychovatel a učitel. Když jej matka porodila, dali ho chůvě, aby ho kojila, ale dítě nijak nechtělo přijmout cizí prs, leda matčín, dokud nebylo odkojeno. Stalo se tak božím řízením, aby dobrá ratolest z dobrého kořene byla odkojena mlékem neposkvřeným. Potom se dobří ti rodičové z úcty k sobě shodli na tom, že již nebudou spolu obcovat, a po čtrnáct let nepřestoupili tohoto předsevzetí, ale žili v Pánu jako bratr a sestra, dokud je smrt nerozloučila. Když se muž chystal odejít na pravdu boží, hořkovala matka tohoto dítěte a pravila: „O nic mi nejde, jedině o tohoto hochu, jak bude o něho postaráno.“ A on jí řekl: „Věř mi, ženo, spoléhám na Boha, že mu dá takového otce a správce, který spravuje též všechny křesťany.“ To se i stalo.“⁶³

Duchovní impulsy:

- 7 dětí, zbožná rodina, manželé se dále zavazují k životu v čistotě
- znali cíl svého života, promýšleli prostředky
- otec, matka = příkladná role muže a ženy
- autorita, sebedarování, sebezřetivost, sebezápor, čistota

Náměty na povídání s dětmi:

- jaká je tvoje rodina? Jak prožíváš vztah s rodiči a sourozenci?
- jaké rodiče bys chtěl mít? A jaké by možná chtěli rodiče mít dítě?
- jaké povinnosti máš k rodičům a jaké oni k tobě?
- neprovedl jsi něco rodičům, za co nedokážeš odprosit?
- co krásného nebo špatného jsi prožil s rodiči?
- pokud to bylo špatné, dovedeš pojmenovat příčinu a znáš způsob, jak to napravit? Omluvit se rodičům, jít za knězem, ke svátosti smíření. Důležité je dotknout se daru odpuštění – mezi lidmi, i mezi námi a Bohem.
- velký význam komunikace v rodině – sdílením sebe, toho co jsme dostali, se rozšiřuje lidské srdce.
- kolik rodičů čte dětem? Dobré si uvědomit, že si o to ale děti mohou říct.
- 4. přikázání: „Cti otce svého i matku svou“ (úkol zopakovat Desatero Božích přikázání, se staršími můžeme otevřít Písmo svaté (Bibli) a místa s tím související: Ex 20,1-17 a Dt 5, 6 -22.

---

⁶³ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 227-228.

Proč téma prvního dne je rodina? Protože rodina je základ společnosti, základ pro zdravý vývoj člověka, pro jeho budoucnost, povolání, poslání – navzdory všem útokům společnosti. Podnětným impulzem k tomuto tématu je i příklad rodiny Vincence Palottiho (kněží palottini totiž působí v naší farnosti, proto impulz z dětství tohoto méně známého světce), je možná, že podobným způsobem přistupovali k formaci svých dětí i rodiče Cyrila a Metoděje: děti přítomny, když otec pravidelně rozděloval svůj „zisk“ (výdělek, mzdu) na 3 části – rodina, církve, chudí. Děti vnímaly atmosféru, viděly oběť rodičů, s níž se dělil o své prostředky. Děti se tím učily obětavosti, vlastnosti rozdělovat se, všimnout si potřebných. Zároveň si dítě může uvědomit, že není středem světa, nemůže mít všechno hned.

2.3.2 Krahujec – štedrost a čistá láska

„Když jej dali na studia do škol, prospíval v naukách nad ostatní žáky velmi bystrou pamětí, takže budil podiv všech. Bylo zvykem, že se synové zámožných rodin bavívali lovem. Jednoho dne vyšel si Konstantin s nimi do polí a vzal s sebou svého krahujce. Sotva jej vypustil, strhl se božím řízením vítr, uchvátil a odnesl jej. Hoch z toho upadl v tesknost a žal a dva dni nejedl. Neboť milosrdný Bůh nechtěl, aby si navykl světským věcem, a tak jej snadno ulovil svou láskou, jako kdysi Plakida ulovil na lovu jelenem, tak jeho krahujcem. Hoch rozvažoval u sebe marnost tohoto života, kál se a volal: „Takový je tedy tento život, že místo radosti množí se žal? Ode dneška dám se jistou cestou, lepší než tato, a nepromarním svých dnů ve shonu tohoto života.“⁶⁴

Duchovní impulsy:

- „Proč bych se měl rmoutit nad něčím, co odnese vítr?“
- žebříček hodnot, předsevzetí
- píle, využívání času

Náměty na povídání s dětmi:

- žebříček hodnot – vím, co to znamená? Mám už jej poskládaný?
- co je pro tebe nejdůležitější? (napiš nebo namaluj)
- předsevzetí – rozumím tomu slovu?
- jaký je tvůj vztah k Bohu? (můžeme udělat malý průzkum)

---

⁶⁴ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 228-229.

- uvědomuji si, že Bůh je osoba, bytost, ke které mám vztah? A mám ten vztah s Bohem doopravdy?
- dovedl bys dát jednu ze svých hraček – třeba i tu nejoblíbenější – pro ty, kteří si nemají s čím hrát?
- předsevzetí – chraňme si své srdce od žádostivosti, lakomství, nečistoty (vždyť nečistota ohrožuje svobodu milovat), alternativa k řešení – štědrost a otevřenost k pravé lásce (sebedarování, odevzdání se)
- „Co dávám od srdce, vítr neodnese, to trvá.“
- s touto krásnou myšlenkou se nabízejí k diskusi další impulzy ze života svatých i z Písma svatého – např. Matka Tereza, vdova dávající minci (všechno jsou to hodnoty, jež vítr neodnese)

2.3.3 Životní průvodce

„I oddal se studiu, sedával doma a učil se nazpaměť knihám svatého Řehoře Bohoslovce. Na stěně si učinil znamení kříže a napsal tento chvalozpěv:

„Ó Řehoři, člověče tělem, ale duší anděle!

Ačkoli byls člověk tělem, zdál ses být andělem.

*Neboť tvá ústa jako jeden ze Serafů oslavují Boha
a všecek svět osvěcuje naukou pravé víry.*

*Proto přijmi i mě, jenž se ti kořím s láskou a vírou,
a buď mi učitelem a osvětitelem.“*

Tak se mu zaslíboval.“⁶⁵

Duchovní impulsy:

- životní průvodce, Řehoř Naziánský, v čem Cyrila ovlivnil, jak to změnilo jeho život (oslava Boha, nauka pravé víry)
- umění doprovázet, být vzorem, naučit se naslouchat (děti se rády ptají)
- učit děti k přemýšlení – o víře, o životě, o smyslu života, o sobě
- povolání ke svatosti

Náměty na povídání s dětmi:

- kdo je mým životním vzorem?

⁶⁵ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 229.

- koho mám v pokoji na plakátě? Co na něm obdivuji a v čem jej (ji) chci napodobovat? A proč? A mám v pokojíku kříž, obraz svého křestního patrona? Panny Marie?
- podle čeho a jak si volíš vzor?
- křesťanství je služba – jak prožíváš tuto službu? (v rodině, v církvi – od malička, učení ve škole je také příprava na život, nejen nuda a otrava)
- tvůj křestní a biřmovací patron – v čem vynikal?
- úcta k Panně Marii, ke svatým (vlastnosti a skutky, které nás mají povzbuzovat a inspirovat)
- vytvoření osobní modlitby ke svému křestnímu patronovi

Zvláště se staršími dětmi můžeme nalézt impulzy k povídání a samozřejmě i k životu ve výrocích kněží, které souvisejí s tímto tématem:

- „Šel jsem za tvým hlasem, Pane, a nikdy jsem nelitoval.“ P. Alois Pekárek (rodák z Radešínské Svratky, poslední kněz z naší farnosti).
- „Sub tuum praesidium“ (Pod ochranu tvou), motto současného královéhradeckého biskupa Jana Vokála
- „Svedl jsi mě, Hospodine.“ (titul knihy rozhovorů s biskupem Jaroslavem Škarvadou)

„Řehoř Naziánský (329/30-390), byl synem biskupa, spolu s Basiliem studoval v Athénách, kde v studentských kruzích požíval nejvyšší úcty. Na téže vysoké škole studoval tehdy císař Julián, jehož nervózní řádění Řehoře odpuzovalo. Basilios vysvětil svého přítele na biskupa malého města Sasimy, ale r. 379 byl Řehoř povolán do Konstantinopole, kde ještě všechny kostely byly v rukou ariánů. Řehoř dosáhl v krátké době změny ve prospěch katolíků a císař Theodosios mu předal katedrálu. Jako biskup hlavního města krátkou dobu předsedal církevnímu sněmu r. 381. Když biskupové egyptští a makedonští protestovali proti jeho povýšení na konstantinopolský stolec, protože koncil jej potvrdil před jejich příchodem, Řehoř se úřadu zřekl a odešel do malé diecéze Naziánu a později do soukromého života. Řehoř byl více asketa a básník než duchovní pastýř. Byl chatrného zdraví, velmi citlivý a patřil k lidem, kteří nemohou být nikde na světě šťastni. Byl však vynikajícím řečníkem. Přední místo mezi řečmi zaujímá pět dogmatických řečí, jež představují zralý plod

dlouholetého rozjímání církevní nauky o Nejsvětější Trojici; tyto řeči byly předneseny r. 380 v Konstantinopoli proti ariánům.⁶⁶

2.3.4 Bůh i to zlé obrací v dobré

„Ale ačkoli vnikl do mnohých jeho řečí a velikého vědění, nemohl přec porozumět hlubším místům a upadl proto do těžkého zármutku. Byla pak tam nějaký cizinec obeznalý v gramatice. K němu tedy zašel, vrhl se mu k nohám a cele mu oddán prosil ho: „Bud' tak dobrý a nauč mně umění gramatickému.“ Ale on zakopal svou hřivnu a odbyl jej: „Nenamáhej se, chlapče, neb jsem se pevně zařekl, že co živ nikoho tomu učit nebudu.“ Hoch však se mu opět klaněl a se slzami volal: „Vezmi si všecek můj podíl na otcovském domu, který mi patří, a nauč mě tomu.“ Ale on ho nechtěl vyslyšet. I vrátil se domů a setrval na modlitbách, aby dosáhl, po čem toužilo jeho srdce. A Bůh učinil vbrzku po vůli těm, kteří se ho bojí. Neboť o jeho kráse a moudrosti a pilném studiu, jež bylo v něm hluboce zakořeněno, slyšel císařský správce, tzv. logothet, a ten poslal pro něho, aby se učil s císařem. Když to hoch uslyšel, s radostí se vydal na cestu, a na cestě poklekl a modlil se takto: „Bože otců našich a Pane milosrdenství, jenž jsi vše stvořil slovem a moudrostí svou, a člověka jsi učinil, aby vládl všem věcem tebou stvořeným, dej mi moudrost přebývající v blízkosti tvých Trůnů, abych porozuměl, co se tobě líbí a byl spasen.“ A k tomu odříkal ostatek modlitby Šalomounovy, načež vstal a řekl: Amen.“⁶⁷

Duchovní impulsy:

- Bůh si nikdy nepřeje zlo
- působení zla a hříchu v lidském životě
- rozhodnutí se pro Boha = největší svoboda
- lítost nad zlem vede k odpuštění
- Bůh nás vychovává, nikdy námi nepohrdne (nepropadejme zoufalství)

Náměty na povídání s dětmi:

- máš rád své kamarády? (i spolužáky, kteří jsou ti nesympatičtí?)
- nepohrdáš, nevyvyšuješ se nad druhé?

---

⁶⁶ Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve I.*, Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc, 1993, str. 135.

⁶⁷ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 228.

- využíváš, nebo zneužíváš svých darů? Dokážeš předat své dovednosti ostatním?
- Bůh nám dal sílu, schopnosti, ne abychom ubližovali, ale pomáhali a sloužili.
- uvědomit si poslušnost: zlo (hřích), důsledek zla (hříchu), náprava pouze cestou lítosti, tedy příprava na svátost smíření a pak dar odpuštění a přijetí pokání
- Boží milosrdenství – znám jeho cenu?
- zajímavým impulzem mohou být slova generálního vikáře brněnské diecéze P. Jiřího Mikuláška z homilie při jarní pouti v roce 2012 ve Slavkovicích; mluvil o nápisu, který viděl kdesi v Brně pod mostem: „Už nikdy nebudu“. Nápis evokuje otázky: Ale co nebudu? Já? To vede k otázce: Víím, co je věčnost? Dokážu si představit zoufalství smrti bez víry ve věčný život?

2.3.5 Moudrost a svatý Cyril – být darem

„V sedmi letech dítě vidělo sen a vyprávělo jej otci a matce a pravilo: „Náčelník shromáždil všechny dívky našeho města a řekl mi: „Vyber si z nich, kterou chceš za ženu a pomocníci věkem ti rovnou.“ Já jsem se na všechny podíval a prohlédl si je a uviděl jsem jednu krásnější než všechny ostatní, její tvář se skvěla a byla ozdobena hojně zlatými šperky a perlami a všelikou nádherou. Jméno její bylo Sofia, to jest Moudrost: Tu jsem si vyvolil.“ Rodiče vyslechli tato jeho slova pravili mu: „Synu, zachovej zákon svého otce a nezamítej naučení své matky, neboť přikázání zákona je svítilnou a světlem. Řekni Moudrosti: Bud' mi sestrou, a opatrnost si učiň přítelkyní. Neboť Moudrost září nad slunce, a přivedeš-li si ji, aby byla tvou chotí, zbavíš se skrze ni mnohého zla.“⁶⁸

Zde je ještě důležité jako zdroj k tomuto tématku ocitovat z Katechismu o moudrosti, aby nedošlo k záměně moudrosti se vzděláním, rozumem či vědomostmi.

„Moudrost je ctnost, která dává praktickému rozumu schopnost, aby v každé situaci rozeznal, co je naše pravé dobro, a zvolil přiměřené prostředky k jeho konání. Člověk „rozvážný dává pozor na své kroky“ (Př 14,15). „Ovládejte se tedy a (na věci) se dívejte střízlivě, (abyste se mohli věnovat) modlitbě“ (1 Petr 4,7). Moudrost je „správné pravidlo jednání“, píše sv. Tomáš, dovolává se Aristotela. Moudrost se nesměšuje s bázlivostí nebo strachem, ani s dvojakostí nebo přetvářkou. Nazývá se „auriga virtutum“, vozatajem ctností, poněvadž řídí ostatní ctnosti a dává jim pravidla i míru. Právě moudrost bezprostředně řídí

⁶⁸ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 228.

úsudek svědomí. Moudrý člověk rozhodne a uspořádá své chování podle toho úsudku. Díky ctivosti moudrosti uplatňuje mravní zásady v jednotlivých případech, aniž bychom se mýlili, a překonáváme pochybnosti, týkající se dobra, které máme vykonat, nebo zla, kterému se máme vyhnout.⁶⁹

Duchovní impulsy:

- synu, zachovej zákon svého otce a nezamítej naučení své matky, neboť přikázání zákona je svítilnou a světlem.
- řekni Moudrosti: Buď mi sestrou, a opatrnost si učiň přítelkyní.
- jinak řečeno – vidím cíl a podle toho volím prostředky, jsem opatrný, aby mi cíl nikdo nevzal
- životní zápas Cyrila i Metoděje
- každá moje činnost mě má vést k Bohu

Náměty na povídání s dětmi:

- jak začínáš den, jak ho prožíváš, jak ho končíš?
- jak se raduješ nad krásou? Krása očišťuje, purifikuje, srdce.
- nebe = největší nádhera, vyžaduje to ale velikou náročnost, je to můj cíl?
- smysl, motor mého života
- vytvoření si řádu dne
- hřích – jsme od něj jen krůček, je velice lákavý, stačí vnitřní souhlas a poskvrníme milost posvěcující nebo ji dokonce ztrácíme. Přiznejme si, že hřích nikdy nevede ke štěstí!
- přesto je v nás touha hledat pravdu, dobro a moudrost, a pokud ji člověk v sobě ničím nezadusí, vede nás k Bohu (příkladem mohou být konverze mnoha vědců)
- hledat Boha = odmítat každé zlo, nezradit tuto touhu
- proč chceš být vedoucím? Nezapomínej, jak Tě děti sledují (velice nebezpečná jsou sprostá slova u vedoucích, lehce pak děti řeknou: „Káže vodu, pije víno“ a tím ztratí váhu i další věci, které by člověk chtěl dětem sdělit).

---

⁶⁹ Citace z: *Katechismus katolické církve*, str. 455.

- každý prostředek, který mám (kněžství či zasvěcený život, rodina) mě má přibližovat k Bohu
- učit děti vnímat Boha a nechat jej působit skrze ně
- zkusit jim zprostředkovat radost z života s Bohem
- povídat si o tom, co chci v životě dělat, jak využít své schopnosti (důležité hodnoty v mém životě), v této souvislosti se můžeme dotknout pojmu sebedarování (zjistit, zda mu děti rozumí), dále pojem obětovat se (ve vztahu k rodině a s tím související pojem vděčnost), jak tyto hodnoty vnímám, a jaký mají pro mě význam a hodnotu?
- pro starší – možnost využít Písmo svaté – knihu Moudrosti 8,7 (nebo i jinou část z ní dle uvážení)⁷⁰

2.3.6 Modlitba a Svatý Metoděj

„Po těchto všech milosrdný Bůh přející si, aby každý člověk byl spasen a dospěl k poznání pravdy, za našich let pro náš národ, o který se nikdo nikdy nestaral, povolal našeho učitele blaženého Metoděje k vznešenému úkolu. Přirovnáme-li všechny jeho ctnosti a veliké činy k těmto světcům jednomu po druhém, nebudeme se muset hanbit, neboť jedněm byl rovný, než druzí byl o málo menší, opět než jiní byl větší, výmluvně překonal pracovitostí a činné výmluvností. Tím, že se všem připodobnil, jevil se na něm obraz všech: bázeň Boží, zachovávání příkazů, tělesná čistota a horlivé modlitby a posvátné úkony, mocné a líbezné slovo, mocné na protivníky a líbezné k přijímajícím pokárání, ráznost, milosrdenství, láska, vášnivost a trpělivost. Stával se všechněm vším, aby všechny získal. (srov. 1 K 9,22)

Byl pak z rodu po otci i matce nikoli nepatrného, nýbrž velmi dobrého a vznešeného, známého především Bohu a císaři a veškerému kraji soluňskému, jak to bylo vidět i na jeho tělesné podobě. Proto si ho též právníci oblíbili od dětství a vyslovovali se o něm s pochvalou, až konečně i císař se dověděl o jeho bystrosti a svěřil mu správu slovanského knížectví, já bych řekl, jako by předvídal, že jej bude chtít poslat Slovanům za učitele a prvního arcibiskupa, aby se předem naučil všem slovanským obyčejům a pomalu si je osvojil.

Když v této knížecí hodnosti strávil mnoho let a byl svědkem mnoha nezřízených zmatků v tomto životě, zaměnil zálibu v pozemské temnotě za myšlenky nebeské, neboť nechtěl

---

⁷⁰ „A miluje-li kdo spravedlnost, jejím dílem jsou ctnosti; ona vyučuje rozvaze a rozumnosti, spravedlnosti a statečnosti, nad které v lidském životě není nic prospěšnějšího.“ Citace z: *Bible*, Český ekumenický překlad, vydala Česká biblická společnost, 1995, str. 896 (Starý zákon, Mdr 8,7).

*drahocennou duši zneklidňovat věcmi, které netrvají na věky. Jakmile našel příhodnou chvíli, zbavil se vladařství a odešel na Olymp, kde žijí svatí otcové, přijal tonzuru, oblékl černý šat a s pokorou se podroboval a zachovával úplně všecek mnišský řád a pilně se obíral studiem.*⁷¹

Duchovní impulsy:

- pracovitost: „výmluvné překonal pracovitostí a činné výmluvností“
- Boží prozřetelnost (příprava na budoucí úkoly)
- bázeň Boží, horlivé modlitby a jejich síla
- trpělivost, pokora, odříkání
- ani my se neobejdeme bez modlitby a pomoci druhých

Náměty na povídání s dětmi:

- modlitba – jak chápu modlitbu (povinnost, monolog, dialog, četba Písma, breviář, růženec atd.) – doporučit – mít na modlitbu pevný čas, prostor, strukturu
- sdělit své zkušenosti s krásami (třeba i těžkostmi a obtížemi) modlitby, adorace, kontemplanace Pána
- „Ora et labora“ (benediktinská řehole), P. Alois Pekárek přirovnával tento návod na život k loďce se dvěma vesly, používám-li jen jedno, točím se dokola, k cestě vpřed je potřeba zabrat oběma vesly
- smysl krátkých modliteb během dne, Anděl Páně (pravidelné zvonění na kostele), začít i skončit den s Bohem (zkusit si dát předsevzetí – po probuzení a před usnutím se přežehnám znamením kříže, pro začátek, postupně mohu přidávat další modlitby, nutné být na sebe přísný, i když se mně nechce)
- jednoduše si popovídat o pracovitosti a vytrvalosti, práci, smyslu práce (obživa, seberealizace, služba), zaměstnání, škole a s tím vším související píli
- dokážeš říci svůj názor? Nebojíš se říci pravdu, když všichni ostatní jsou proti?
- milovat Boha – zpytovat svědomí – střelná modlitba, návštěva svatostánku během dne (nejen při mši)
- kdo je tvým vzorem? (zcela zásadní otázka, velice důležité v celoživotní cestě a v každodenním boji o život věčný), co na tom vzoru obdivuješ?
- největší vzor = Ježíš Kristus

---

⁷¹ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 280-281.

- cokoli dělám, vede mě to k Bohu? Pokud ne a přesto se těm činnostem věnuji, kde je moje moudrost?
- objevit svůj plán, modlit se za to, krása manželství i zasvěceného života

2.3.7 Misie k Chazarům - přátelství a vztahy mezi lidmi

„Naskytla se pak taková příležitost, že císař poslal jeho bratra filosofa, aby šel k Chazarům, a ten si ho vzal s sebou na pomoc. Byli pak tam Židé velmi ostouzeni křesťanskou vírou. Tu on řekl: „Jsem hotov zemřít za křesťanskou víru,“ a nezpěchoval se, ale šel, sloužil svému mladšímu bratru jako otrok a poslouchal ho. On modlitbou je přemůže a filosof svými řečmi. A zahanbili je. Když císař a patriarcha viděli jeho skvělý prospěch na cestě boží, doléhali naň, aby se dal vysvětit na arcibiskupa na čelné místo, kde je zapotřebí takového muže, a když nesvolil, přinutili jej a ustanovili opatem v klášteře zvaném Polychron, který se odhaduje na čtyřicet měř zлата, a otců v něm bývá víc než sedmdesát.“⁷²

Na doplnění krásného vztahu Cyrila a Metoděje uvádím další citaci z Života sv. Metoděje:

„Když po mnohých dnech odcházel filosof na soud boží, řekl svému bratru Metoději: „Hle, bratře, my dva jsme byli souspřeží a táhli jsme jednu brázdu, a já jsem skončil svůj den a padám na líše. Ty pak miluješ velmi horu, ale kvůli hoře neopouštěj své učení. Neboť čím pak můžeš být spíše spasen?“⁷³

Duchovní impulsy:

- Metodějova úloha, postavení, vztah k mladšímu bratrovi (otrok)
- my dva jsme byli souspřeží a táhli jsme jednu brázdu
- pokora a poslušnost
- důležitý aspekt – zatímco Cyril kázal, Metoděj se modlil, opět povzbuzení k vzájemné modlitbě i k modlitbě za zdar díla (v dopisech před farním táborem, který dětem rozesílám s bližšími informacemi, zmiňuji se o přísloví „Bez Božího požehnání marné lidské namáhání“ a přikládám lísteček s prosebnou modlitbičkou za Boží požehnání pro farní tábor)

⁷² Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 281.

⁷³ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 282.

Náměty na povídání s dětmi:

- dokážeš se podřídit? (vedením mise pověřen Cyril, přestože byl o 12 let mladší)
- Cyril a Metoděj se úžasně doplňovali... co my doma? Podporujeme se, jsme za jedno? V tom je obrovská síla! (povzbuzením nám může být, že i Pán Ježíš posílal učedníky po dvou)
- smysl pro odpovědnost, umím nést tíhu úkolu
- nemít strach z odpovědnosti – síla Ducha svatého a Boží milosti
- společně vymýšlet příklady na pokoru a poslušnost (bez poslušnosti není pokora pokorou)
- tím si připravíme dobrou atmosféru k povídání o autoritě – umíš poslechnout, kdo je pro tebe autorita? (každý jsme autoritou i asistenti)
- autorita – pocit péče a bezpečí, pod níž se můžu rozvíjet
- úcta k rodičům, katechetům, představitelům obce, státu, vedoucím (i v demokracii musí být hierarchie, jinak se změní v anarchii, podobně i v církvi musí být hierarchie a rozdělení odpovědností, kompetencí, úkolů, poslání)
- máš svého průvodce? (duchovního vůdce)

2.3.8 Cesta na Velkou Moravu – úcta k vlastnímu národu

„Stalo se v ty dny, že Rostislav, kníže slovanský, se Svatoplukem vypravili poselství z Moravy, k císaři Michaelovi a pravili takto: „Jsme Bohu díky zdrávi. Přišlo k nám mnoho křesťanských učitelů z Vlach, z Řecka a z Němec, a ti nás rozličně učili. My Slované však jsme lid prostý a nemáme, kdo by nás vedl k pravdě a její smysl vyložil. Nuže, vznešený pane, pošli takového muže, který nám vše pořídí, všecku spravedlnost.“⁷⁴

Duchovní impulsy:

- vzdělání a osobní zbožnost jako předpoklad k takovému poslání
- zodpovědná příprava obou bratří (písmo, překlady, vlastní tvorba)
- oběť pro cizí národ ve jménu Božím
- plody obětí Cyrila a Metoděje v našem národě i v celé církvi a Evropě

Náměty na povídání s dětmi:

- probrat s dětmi z životopisů Cyrila a Metoděje okolnosti příchodu k nám

---

⁷⁴ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 281.

- každý národ dostal svůj dar a ten má předávat
- vesnice, město, kraj, sousedé, spolužáci... to všechno je dar
- vysvětlit slovo identita (sebeuvědomění), připojit krásné příklady naší identity, tedy čím můžeme ostatní národy obohatit (např. zručnost, dovednost, věda, umění – muzikanti, malíři, spisovatelé, ale samozřejmě i teologové, hrdinové pro víru atd.), nemusíme k Východu (SSSR, tj. období 40 let před rokem 1989) či Západu (po roce 1989) ani k USA vzhlížet lidově řečeno „jako že mají něco víc než my“.
- naopak – uvědomit si, že nám Slovanům (jsme polovina Evropy) se podařilo uchovat hodnoty, které už západní kultuře chybí a my je tak můžeme obohatit (zde je vhodné připojit i slova otce Tomáše kardinála Špidlíka – že jsme mostem mezi východem a západem).
- vysvětlit slovo nacionalismus (vyzdvihnutí vlastního národa nad ostatními) a jeho nebezpečí (hrůzy 2. světové války) na rozdíl od různých mezinárodních mírových, charitativních a humanitárních organizací po celém světě

2.3.9 Kultura, vzdělanost

„Císař se zaradoval a velebil Boha se svými rádci. I odeslal jej s mnohými dary, při čemž napsal Rostislavovi tento list: „Bůh, který si přeje, aby každý přišel k poznání pravdy a snažil se o vyšší stupeň dokonalosti, viděl tvou víru a snahu, a proto zjevil písmo pro váš národ. Tím učinil nyní za našich let, co nebylo dáno leda v první léta, abyste i vy byli připočteni k velikým národům, které oslavují Boha svým jazykem. I poslali jsme toho, komu je Bůh zjevil, muže ctihodného a zbožného, velmi učeného a filosofa. Nuže přijmi dar větší a vzácnější nad všecko zlato a stříbro i drahé kamení a pomíjivé bohatství a hled' s ním rychle upevnit tu věc a veškerým a veškerým srdcem hledej Boha a nezanebávej spasení všech, ale vybízej všechny, aby nelenili, ale dali se na cestu pravdy, tak abys i ty, až je přivedeš svým úsilím k poznání pravého Boha, přijal za to odměnu i v tomto věku i v budoucím za všechny ty duše, které uvěří v Krista Boha našeho od nynějška až do skonání, a abys po sobě zanechal památku příštím pokolením podobně jako veliký císař Konstantin.“⁷⁵

Duchovní impulsy:

- Cyril a Metoděj položili základy naší vzdělanosti, kultury, práva a literatury

⁷⁵ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 249-250.

- počátek naší kultury spočívá v křesťanství, dodnes žijeme z plodů obětavé práce Cyrila a Metoděje
- odkaz úcty k Panně Marii (hlavní chrám na Moravě – chrám Bohorodičky)
- vybízej všechny, aby nelenili, ale dali se na cestu pravdy
- památka příštím pokolením

Náměty na povídání s dětmi:

- uvědomit si dar svobodného vzdělávání (vzpomenout na nesvobodu v době komunismu – představitelé strany určovali dětem školy)
- vděčnost za školu, učitele (jejich obětavost a úsilí), význam písma (četba, sdílení atd.), upozornit jaká spousta světové populace nemá takový přístup ke vzdělávání jako my a přesto tím pohrdáme
- význam slova vzdělání
- upozornit na úskalí poznání – může vézt k pýše, nutné mít se neustále na pozoru, aby plodem poznání byla pokora a služba (opravdoví vzdělanci říkají, čím víc vím, tím víc si uvědomuji, jak málo vím)
- každý národ dostal svůj dar a ten má předávat
- složky kultury, umění, rozlišení umění od kýče nebo i hříchu
- výzva ke studiu jazyků – jednak se říká „Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem“ a zároveň prof. Kadlec píše: „Právě slovanská bohoslužba byla zlatým klíčkem k srdci moravských velmožů a k srdci moravského lidu. Lid si oblíbil slovanský jazyk v bohoslužbě tolik, že na dřívější misionáře zcela zapomněl a za své vlastní věrozvěsty pokládal jen sv. Konstantina a Metoděje.“⁷⁶
- nezapomínejme na slova písně „Bože, cos ráčil“: „Nezhyne rod, jenž věřit neustane, dědictví otců zachovej nám, Pane.“⁷⁷

2.3.10 Svatý Cyril a Metoděj – spolupatroni Evropy – vytrvalost v dobrém

„V některých zemích slaví památku slovanských věrozvěstů 14. února, v úmrtní den sv. Cyrila, východní církve (např. Bulharsko) je slaví 24. května. V Bulharsku je řád sv. Cyrila a Metoděje nejvyšší státní vyznamenání. V Čechách se slavil svátek od 14. století 9. března. Teprve papež Lev XIII. zavedl 30. září 1880 encyklikou Grande munus oslavu velkých

⁷⁶ srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, str. 55.

⁷⁷ srov. *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*, str. 483

*Soluňanů na den 5. července. Odvolal se přitom na svého předchůdce Pia IX., z jehož rozhodnutí byla památka slovanských apoštolů slavena v tento den již od roku 1863 v moravských a chorvatsko-slovinských diecézích a od roku 1865 zásluhou banskobystrického biskupa Štefana Moyzese též na Slovensku.*⁷⁸

„S plným vědomím a po zralé úvaze, z plnosti apoštolské moci prohlašuji a natrvalo ustanovuji svatého Cyrila a Metoděje za nebeské spolupatrony Evropy u Boha, se všemi poctami a liturgickými výsadami, které náležejí hlavním místním Patronům.

*(31. prosince 1980, Jan Pavel II.)*⁷⁹

Duchovní impulsy:

- žáci Cyrila a Metoděje
- cesty cesta do Říma
- snaha Cyrila a Metoděje o jednotu (ritus byzantský, římský)

Náměty na povídání s dětmi:

S tímto posledním tématkem je nejvhodnější společně si připomenout předchozí témátka, myšlenky, nechat mluvit co nejvíc děti, sdělit si, čím nás Cyril a Metoděj motivují, povzbuzují a jak září na úsvitu našich dějin. Je krásné, jakým způsobem reflektuje a uctívá Cyrila a Metoděje celá církev.

Dalším tématem může být i význam Velehradu a cyrilometodějské myšlenky v posledním století, příprava na 1150. výročí (postní cesta s Cyrilem a Metodějem, diecézní soutěž) a naše očekávání dopadu těchto aktivit na nás, naše rodiny, farnosti, celou společnost.

---

⁷⁸ Citace z: Petr PRACNÝ, *Český kalendář světců*, str. 149.

⁷⁹ Citace z: Petr PRACNÝ, *Český kalendář světců*, str. 151.

ZÁVĚR

Krátké katecheze (polovina z nich), které byly představeny v této práci, sloužily jako základ tématů na loňském farním táboře a letos poslouží druhá polovina katechezí.

Vážíme si významu svatých Cyrila a Metoděje a jsme hrdí, že jsme si je mohli vybrat jako patrony našich táborů, protože na počátku českých dějin září jejich život jako odlesk záře betlémské chýše nebo prázdného hrobu Krista po Vzkříšení. Právě z Ježíše Krista, Syna Božího, Boha Otce i Ducha svatého, čerpali svou sílu a nacházeli ten pravý směr svých cest a činností. Svou službou v naší zemi sycenou svěžím vánkem Ducha svatého rozdmýchali uhlíky čerstvě přineseného křesťanství, aby z nich mohl zazářit oheň nehasnoucí, oheň vítězství a věčného života.

Odkaz svatých Cyrila a Metoděje trvá dodnes. Kéž jejich práce a svědectví přináší plody v naší generaci i dalším pokolením nejen v zemích, kde působili, ale v celé Evropě. Kéž se necháme inspirovat k cestě pravdy, lásky a pokoje s Bohem a k Bohu.

Modlitbou jsem začal, modlitbou bych rád svoji práci uzavřel. Využiji k tomu slova, kterými končí Život Metodějův:

„Ty pak z výše, svatá a ctihodná hlavo, shlédni svými přímluvami na nás, kteří toužíme po tobě, a zbav své učedníky od všelikého nebezpečí a rozšiřuj učení, kacířstva však vyhlad', abychom zde žili důstojně podle svého povolání a potom stanuli s tebou, tvé stádo, po pravé straně Krista Boha našeho a přijali od něho život věčný. Jemu zajisté náleží sláva a čest na věky věků. Amen.“⁸⁰

---

⁸⁰ Citace z: Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, str. 288.

POUŽITÉ ZDROJE

1. LITURGICKÝ INSTITUT V PRAZE, *Český misál pro neděle a význačné dny liturgického roku*, Zvon, Praha, 1995
2. *Kancionál – společný zpěvník českých a moravských diecézí*, Česká katolická charita, Praha, 1990
3. Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, Studio Gabreta spol. s r.o., České Budějovice, 2012
4. Kolektiv autorů, *Solunští bratři*, Česká katolická charita, Praha, 1962
5. Bohumil ZLÁMAL, *Svatí Cyril a Metoděj*, Křesťanská akademie, Řím, 1985
6. *Bible*, Český ekumenický překlad, vydala Česká biblická společnost, 1995
7. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve II.*, Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc, 1993
8. Petr PÍTHA, *Slyšte slovo a zpívejte píseň*, Poustevník, Praha, 2012
9. Josef VAŠICA, *Literární památky epochy velkomoravské 863 – 885*, Vyšehrad, Praha, 1996
10. Rudolf Fischer-WOLLPERT, *Malý teologický slovník, přehled papežů*, přeložil a doplnil Ondřej Bastl, Zvon, Praha, 1995
11. Vera SCHAUBER, Hanns Michael SCHINDLER, *Rok se svatými*, překlad MUDr. Vojtěch Pola a Terezie Brichtová, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2002
12. Petr PRACNÝ, *Český kalendář světců*, nakladatelství EWA Edition, Praha, 1994
13. Jana KOUDELKOVÁ, *Česká zastavení v Římě*, Portál, 2000
14. František ČAPKA, *Dějiny zemí koruny české v datech*, Nakladatelství Libri, Praha, 1998
15. Petr ČORNEJ, Ivana ČORNEJOVÁ, Ivan RADA, Vratislav VANÍČEK, *Dějiny zemí koruny české*, nakladatelství Paseka, Praha, 1993
16. Lumír KLIMEŠ, *Slovník cizích slov*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1981
17. Vratislav ČAPEK, Jaroslav PÁTEK, *Světové dějiny I, dějiny lidských civilizací od pravěku do poloviny 17. století*, Nakladatelství Fortuna, 1992
18. *Pravoslavný teologický sborník*, Ústřední církevní nakladatelství, Praha, 1968

19. Vojtěch TKADLČÍK, *Cyrlometodějský kult na křesťanském Západě*, Matice cyrilometodějská, Olomouc, 1995
20. Slovácko-Chřiby a jižní Haná, soubor turistických map 1 : 50 000, Trasa, spol. s.r.o., obchodní společnost Klubu českých turistů, Praha, 2001
21. *Katechismus katolické církve*, z francouzštiny přeložil Josef Koláček SJ, ZVON, Praha, 1995
22. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, přeložila pracovní skupina pod vedením Oto Mádra, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2002
23. *Znamení doby*, Matice cyrilometodějská, Olomouc, 1993
24. *Fórum Velehrad I., Communio ecclesiarum – očištění paměti*, sborník příspěvků, Refugium Velehrad – Roma s.r.o., Olomouc, 2007
25. *Cyrlometodějské papežské dokumenty z let 869-1985*, Refugium Velehrad – Roma s.r.o., Olomouc, 2003
26. <http://vdb.czso.cz> – webové stránky Českého statistického úřadu

PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 – chronologická tabulka hlavních událostí
- Příloha č. 2 – papežská bula Gloria in excelsis Deo
- Příloha č. 3 – pohlednice z 13. farního tábora

PŘÍLOHA Č.1.

Chronologická tabulka hlavních událostí⁸¹

- 815 narozen Metoděj
- 827 narozen Konstantin (Cyril)
- 841 Konstantinův příchod na císařský dvůr; studia v Konstantinopoli
- ? 850 Konstantin vysvěcen na jáhna
- 851 mise do Bagdádu – obhajoba křesťanství
- 860 mise k Chazarům; nalezení hrobu sv. Klimenta
- 862 Rostislav žádá o slovanské kněze
- 863 příchod sv. Cyrila a Metoděje na Moravu
- 864 franský vpád na Moravu
- 867 pozvání do Říma
- 867 benátská disputace s „trojjazyčníky“
- 867 smrt byzantského císaře Michala III.
- 867 smrt papeže Mikuláše I.
- 868 papež Hadrián II. aktem v chrámu Santa Maria Maggiore v Římě uznal a schválil dílo obou bratří; vysvěcení noví kněží
- 869 smrt Konstantina v římském klášteře
Pohřeb v chrámu sv. Klimenta v Římě
- 869 bula *Gloria in excelsis Deo* znovu potvrdila slovanskou liturgii
- 870 Metoděj jmenován arcibiskupem
při návratu na Velkou Moravu zatčen a uvězněn
- 870 sněm v Řezně
- ? 871 smrt knížete Rostislava
- 872 smrt papeže Hadriána II.
- 873 Metoděj na zásah papeže Jana VIII. propuštěn
- 874 forchheimský mír; návrat bavorských kněží na Moravu
- 880 papežská bula *Industriae tuae*; Metoděj potvrzen arcibiskupem moravské církve;

---

⁸¹ Převzato z knihy: Kolektiv autorů, *Příprava oslav 1150. výročí slovanské misie na Velkou Moravu, Příručka pro školní praxi*, str. 47 – 52.

- povoleno užívání slovanské liturgie
- 882 smrt papeže Jana VIII.
- ? 883 pokřtěn kníže Čechů Bořivoj I.
- 885 smrt Metoděje; za jeho nástupce označen Gorazd
- 885 vyhnání Metodějových žáků z Velké Moravy
- 894 zemřel kníže Svatopluk
- 896 papež Štěpán V. zakázal slovanský bohoslužebný jazyk
- 906 zánik Velké Moravy
- zač. 11. stol. založen benediktinský klášter v Sázavě se slovanskou liturgií
- 1053 smrt sázavského opata Prokopa
- 1054 církevní rozkol, na Cyrila a Metoděje začíná být pohlíženo jako na podezřelé východní mnichy, slovanská vzdělanost se ocitla v nemilosti
- 1070 skončila slovanská liturgie v Sázavském klášteře
- 1205 na Velehrad přicházejí cisterciáci do těsně před tím založeného kláštera
- 1228 posvěcení rozestavěného velehradského klášterního kostela za účasti krále Přemysla Otakara I. a královny Konstancie
- 1347 Karel IV. založil Emauzský klášter v Praze se slovanskou liturgií
- 1421 husité zničili klášter na Velehradě
- 1681 požár velehradského kláštera, který vyvolal jeho následnou radikální barokní přestavbu
- 1784 v rámci josefínských reforem zrušen cisterciácký klášter na Velehradě
- 1848 založena Jednota moravská
- 1849 založena Národní jednota sv. Cyrila a Metoděje
- 1850 založeno Dědictví sv. Cyrila a Metoděje
- 1862 založena Matice velehradská – spolek pro podporu Velehradu
- 1863 oslavy milénia slovanské misie
- 1863 u příležitosti milénia vysvěcen kostel sv. Cyrila a Metoděje v Praze Karlíně
- 1868 zemřel prof. František Sušil
- 1869 oslavy milénia smrti sv. Cyrila
- 1880 encyklika Lva XIII. *Grande munus*, rozšíření úcty obou světců na celou církev, definitivní uznání Metodějovy svatosti
- 1885 oslavy milénia smrti sv. Metoděje
- 1890 správy kláštera na Velehradě se ujali jezuité

- 1900 založena Matice cyrilometodějská
- 1907 I. unionistický kongres na Velehradě
- 1909 II. unionistický kongres na Velehradě
- 1911 III. unionistický kongres na Velehradě
- 1916 na Velehradě zřízeno řádové jezuitské gymnázium
- 1923 zemřel arcibiskup Antonín Cyril Stojan, pohřben na Velehradě
- 1924 IV. unionistický kongres na Velehradě
- 1927 V. unionistický kongres na Velehradě
- 1928 při 700. výroční posvěcení, chrám povýšen na basiliku minor
- 1932 VI. unionistický kongres na Velehradě
- 1936 VII. unionistický kongres na Velehradě
- 1946 unionistická porada na Velehradě, neměla statut kongresu kvůli znemožnění účasti delegátů z mnoha zemí
- 1947 na dlouhou dobu poslední unionistické setkání na Velehradě
- 1948 výročí 25 let od úmrtí A.C. Stojana, pouť kněží ČSR – poslední manifestace svobodné, ale již ohrožované církve
- 1950 řeholníci z Velehradu (i z ostatních klášterů v zemi)
deportování, uvěznění nebo poslání do oddílů PTP
pokus o zmanipulování cyrilometodějské tradice – uspořádání mírových slavností
5. července
- 1952 klášter přeměněn na charitativní ústav *Vincentinum*
- 1963 1100. jubileum příchodu sv. Cyrila a Metoděje, tichá manifestace umlčené církve
- 1968 na Velehradě zasedá Dílo koncilové obnovy
- 1969 1100. výročí úmrtí sv. Cyrila – bohatý poutní ruch (ještě na vlně Pražského jara)
- 1980 sv. Cyrila a Metoděj prohlášeni papežem Janem Pavlem II. za spolupatrony Evropy
- 1985 Národní pouť na Velehradě – nejpočetnější demonstrace proti komunistickému režimu v Československu
encyklika Jana Pavla II. *Slavorum apostoli*
- 1987 vyhlášeno Desetiletí duchovní obrody národa
- 1990 návštěva papeže Jana Pavla II. na Velehradě jako místa integrace postkomunistické Evropy do celku nové Evropy
Správa Velehradu předána jezuitům
- 2004 zřízeno Stojanovo gymnázium

- 2006 znovu založena Matice velehradská
- 2007 Jubilejní kongres na Velehradě⁸²
- 2008 Velehrad prohlášen národní kulturní památkou
- 2010 zemřel jezuita Tomáš kardinál Špidlík, pohřben na Velehradě

---

⁸² Ke stému výročí Prvního unionistického kongresu na Velehradě v roce 1907 vydána kniha (sborník příspěvků z vědeckého semináře 12. – 13. března 2007), srov. *Fórum Velehrad I., Communio ecclesiarum – očištění paměti*, sborník příspěvků, Refugium Velehrad – Roma s.r.o., Olomouc, 2007.

PŘÍLOHA Č.2.

Gloria in excelsis Deo

„Hadrián, biskup a sluha Boží, Rostislavu a Svatopluku a Kocelovi. Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj, v lidech dobrá vůle.⁸³ Doslechli jsme se o vašich duchovních snahách a velmi jsme si jich přáli s touhou a modlitbou pro vaši spásu – kterak Bůh ponukl vaše srdce, abyste ho hledali, a ukázal vám, že Bohu třeba sloužit netoliko vírou, ale i dobrými skutky. Víra zajisté bez skutků je mrtvá a odpadají ti, kdo si myslí, že znají Boha, skutky svými ho zapírají.⁸⁴ Prosili jste o učitele nejen u tohoto apoštolského stolce, nýbrž i u zbožného císaře Michaela. I poslal vám blaženého filosofa Konstantina i s bratrem, dříve než jsme to my mohli učinit. Oni pak, když poznali, že váš kraj patří apoštolskému stolci, nic neučinili proti kánonu, ale přišli k nám nesouce ostatky svatého Klimenta. Tu my trojnásob potěšeni rozhodli jsme se přezkoušet Metoděje, našeho syna, muže dokonalého rozumem a pravověrného, vysvětit jej i s učedníky a poslat ho do vašich krajin, aby vás učil, jak jste žádali, a překládal do vašeho jazyka knihy svaté, podle veškerého církevního řádu úplně i se mší svatou čili službou a se křtem, jak začal filosof Konstantin s Boží milostí a za přímluvy svatého Klimenta. Taktéž dovede-li kdo jiný důstojně a pravověrně překládat, ať je to svaté a požehnané námi a celou katolickou a apoštolskou církví, abyste se snadno naučili přikázáním božím. Ten jediný obyčej však třeba zachovávat, aby se při mši napřed čtla epištola a evangelium latinsky a potom slovansky, aby se naplnilo slovo Písma: „Chválit budou Pána všechny národy,⁸⁵ jinde: „Všichni budou mluvit rozličnými jazyky o velikých skutcích Božích, jak jim dá Duch svatý vypovídat.“⁸⁶ Odvází-li se však někdo z učitelů u vás sebraných, kteří lichotí uším a odvracejí lidi od pravdy k bludům, jinak vám kazit a porušovat knihy vašeho jazyka, ať je vyloučen nejen z přijímání, ale i z církve, dokud se nenapraví. Jsou to vlci a ne ovce, a třeba je poznávat po ovoci jejich a chránit se jich. Vy tedy, milé dítky, poslouchajte božské nauky a neodmítejte napomínání církve, abyste byli uznáni za pravé ctitele Boha, Otce našeho nebeského, se všemi svatými. Amen.“⁸⁷

---

⁸³ Srov. L 2,14

⁸⁴ Srov. Jk 2,26 a Tt 1,16

⁸⁵ Srov. Ž 116,1

⁸⁶ Srov. Sk 2,4,11 a 2 Tm 4,3n

⁸⁷ Citace z: *Cyriometodějské papežské dokumenty z let 869-1985*, Refugium Velehrad – Roma s.r.o., Olomouc, 2003, str. 13-14.

PŘÍLOHA Č.3.

ANOTACE

V životopisech svatých Cyrila a Metoděje jsem vybral několik podnětných míst, které jsem aktualizoval pro dnešní mládež. Následně jsem představil formou krátkých katechezí několik bodů k zamyšlení, tak aby byla přístupná dnešním dětem i mládeži. Vhodným použitím katechezí se stal farní tábor.

ABSTRACT

In the biographies of St. Cyril and Methodius I chose several inspiring parts that I updated for today`s youngsters. Then I introduced a few points for reflection in the form of short catechesis in a way that is closer to the today`s children and youngsters. A parish camp became an appropriate place for using the catechesis.

KLÍČOVÁ SLOVA

Svatý Cyril a Metoděj, duchovní impulsy, katecheze, farní tábor, pastorece mládeže ve farnosti, mládež, duchovní formace, hlaholice (staroslověnština), životní průvodce, moudrost, kultura, vzdělání, Velká Morava, Velehrad

KEY WORDS

St. Cyril and Methodius, spiritual impulses, catechesis, parish camp, pastoration of young people in the parish, youth, spiritual formation, Slavonic script, life guide, wisdom, culture, education, Velká Morava, Velehrad

TÉMA

Duchovní impulsy v osobnostech našich věrozvěstů svatých Cyrila a Metoděje pro dnešní mládež

Spiritual Impulses for today`s youngsters in Personages of Our Missionaries – St. Cyril and Methodius